

Centre of Expertise
Veiligheid & Veerkracht
Een initiatief van *avans*

Plegerinterventies partnergeweld

Adviezen voor doorontwikkeling van de interventie
Beëindigen Onderling Relatieveel Geweld (BORG)

Centre of Expertise Veiligheid & Veerkracht – Avans Hogeschool

Colofon

Maart 2025

Suzanne Bouma

Glenn van den Akker

Janine Janssen

© 2025

Centre of Expertise Veiligheid & Veerkracht – Avans Hogeschool

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

Colofon	1
Inhoudsopgave	2
1 Inleiding	4
1.1 Aanleiding en achtergrond.....	4
1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen	4
1.2.1 Doelstelling onderzoek.....	4
1.2.2 Onderzoeksvragen	4
1.3 Leeswijzer	5
2 Beschrijving van de interventie	6
2.1 Doelgroep.....	6
2.1.1 Uiteindelijke doelgroep	6
2.1.2 Intermediaire doelgroep.....	12
2.1.3 Secundaire doelgroep (nieuw toegevoegd).....	13
2.2.3 Selectie van doelgroepen	18
2.2.4 Betrokkenheid doelgroep.....	23
2.2 Doel	23
2.3 Aanpak	29
2.3.1 Opzet van de interventie	29
2.3.2 Inhoud van de interventie	32
3 Uitvoering	38
3.1 Materialen	38
3.2 Type organisatie en locatie.....	39
3.3 Opleiding en competenties van de uitvoerders	39
3.4 Kwaliteitsbewaking	41
3.5 Randvoorwaarden	44
3.6 Implementatie.....	45
3.7 Kosten	46
4 Onderbouwing	47
4.1 Vraagstuk of probleem	47
4.2 Factoren van invloed	47
4.3 Aan te pakken factoren.....	48
4.4 Verantwoording	48
Literatuurlijst.....	49

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

De gedragsinterventie Beëindigen Onderling Relationeel Geweld (BORG) is door de drie reclasseringsorganisaties (3RO) ontwikkeld en in 2017 ingediend bij de Erkenningscommissie Justitiële Interventies. De interventie is toen niet erkend. Op basis van een behoefte-inventarisatie (Buysse, 2018) hebben de 3RO geconcludeerd dat BORG moet worden doorontwikkeld. In 2019 is, in samenwerking met het programma Kwaliteit Forensische Zorg, hiermee een start gemaakt, waarbij een knelpuntenanalyse is opgeleverd (Dijkstra & Tan, 2020). Echter bleek dat er te weinig rekening was gehouden met theoretische en uit wetenschappelijk onderzoek gevonden inzichten op het gebied van partnergeweld. In 2022 is daarom het project beëindigd. Tevens is door het WODC-onderzoek gedaan naar BORG, waarvan in 2022 een onderzoeksrapport is opgeleverd met aanbevelingen (Beijersbergen & Piersma, 2022).

Reclassering heeft van het Ministerie van Justitie & Veiligheid (J&V) de opdracht gekregen om BORG door te ontwikkelen en hiermee te starten in 2023. De opdracht aan de reclassering is om BORG door te ontwikkelen naar een goed uitvoerbare training met een geactualiseerde theoretische onderbouwing, die op inhoud klaar is om ingediend te worden bij de Erkenningscommissie Justitiële Interventies. Om de theoretische basis van BORG te actualiseren en verder te onderbouwen heeft het lectoraat Geweld in Afhankelijkheidsrelaties van het Centre of Expertise Veiligheid & Veerkracht van Avans Hogeschool, in opdracht van de reclassering, een systematische literatuurstudie uitgevoerd.

1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen

1.2.1 Doelstelling onderzoek

Doel van de literatuurstudie is om op basis van recente nationale en internationale literatuur inzicht te krijgen in de theoretische onderbouwing en werkzame bestanddelen van bestaande (groeps)interventies op het gebied van situational/common couple violence.

Tevens is het belangrijk dat in de literatuurstudie rekening wordt gehouden met recente inzichten op het gebied van partnergeweld alsmede de theoretische onderbouwing (Lünnemann & Drost, 2012), het eindoordeel van de Erkenningscommissie Justitiële Interventies van 27 september 2017 over BORG, de knelpuntenanalyse (Dijkstra & Tan, 2020) en de resultaten en aanbevelingen van het WODC-onderzoek naar BORG (Beijersbergen & Piersma, 2022).

De uitkomsten van de literatuurstudie worden benut voor het opnieuw indienen bij de Erkenningscommissie Justitiële Interventies en doorontwikkeling van BORG. Na de doorontwikkeling volgt een interne pilot. Doel van deze pilot is knelpunten in de handleidingen traceren, aanvullingen of nieuwe inzichten vernemen, onvoorziene praktische implementatieproblemen detecteren en draagvlak creëren voor het product. Hiertoe is Avans gevraagd een evaluatie van de interne pilot uit te voeren.

1.2.2 Onderzoeksvragen

In het literatuuronderzoek staan de volgende vragen centraal:

1. Wat zijn recente (inter)nationale inzichten over bestaande (groeps)interventies die plegers van (ex-)partnergeweld helpen het geweld te stoppen?
 - a. Welke resultaten en effecten worden gevonden?

- b. Welke werkzame elementen worden gevonden?
 - c. Hoe zijn succesvolle interventies opgezet, afgebakend en theoretisch onderbouwd?
- 2. Wat betekenen de inzichten uit het literatuuronderzoek voor BORG?
 - a. Welke aspecten van BORG komen overeen met succesvolle interventies en geven basis aan de veronderstelde werkzaamheid van de aanpak van BORG?
 - b. Welke gevonden werkzame elementen zijn (in theorie) ook van toepassing op BORG?
 - c. Hoe kunnen de programmadoelen en eindtermen van BORG beter worden toegespitst op de werkzame elementen van het programma en concreter worden geformuleerd?
 - d. Welke aspecten van BORG verdienen nog aanpassing en –scherping?

De onderzoeksvragen worden in twee verschillende rapporten beantwoord. De eerste onderzoeksvraag is behandeld in het rapport *'Plegerinterventies partnergeweld. Een systematische literatuurstudie naar de effecten en werkzame mechanismen'* (zie Bouma, Van den Akker, Hirschmann & Janssen, 2025). In dit eerste rapport zijn de uitkomsten van de literatuurstudie en hiermee de recente internationale inzichten beschreven over bestaande (groeps)interventies die plegers van (ex-)partnergeweld helpen het geweld te stoppen.

Onderhavig rapport gaat in op de tweede onderzoeksvraag en beschrijft wat de gevonden nieuwe inzichten, en de inzichten uit eerder onderzoek zoals de knelpuntenanalyse (Dijkstra & Tan, 2020) en het WODC-onderzoek (Beijersbergen & Piersma, 2022), betekenen voor de doorontwikkeling van de gedragsinterventie BORG.

1.3 Leeswijzer

Op verzoek van de Reclassering is bij de indeling van het rapport het werkblad van de Erkenningscommissie Justitiële Interventies aangehouden. Dat betekent dat we in hoofdstuk 2 de volgende onderdelen bespreken: Doelgroep, Doel, Aanpak. Hoofdstuk 3 beschrijft 'Uitvoering'. We sluiten het rapport af met een korte reflectie op 'Onderbouwing'.

Elke paragraaf start met een beschrijving van het onderdeel zoals deze in de huidige BORG is vormgegeven. Hiervoor gebruiken we de teksten uit de meest recente theoretische onderbouwing (Lünnemann & Drost, 2012, in de tekstweergegeven in blauwe tekstkaders) en de meest recente methodiekbeschrijving (Henskens, 2017, in de tekst weergegeven in groene tekstkaders).

Hierna volgt een reflectie. Deze is soms gebaseerd op onduidelijkheden in de theoretische onderbouwing en/of methodiekbeschrijving, maar vaker op het eindoordeel van de Erkenningscommissie Justitiële Interventies van 27 september 2017 over BORG, de gevonden knelpunten uit de knelpuntenanalyse (Dijkstra & Tan, 2020), de resultaten van het WODC-onderzoek naar BORG (Beijersbergen & Piersma, 2022) en de uitkomsten van de systematische literatuurstudie (Bouma, Van den Akker, Hirschmann & Janssen, 2025). Daarnaast zijn de producten van het European Network for the Work with Perpetrators of Domestic Violence (WWP EN) gebruikt om als voorbeeld te dienen (de Nederlandse vertalingen zijn in de tekst weergegeven in paarse tekstkaders).

Tot slot volgen er adviezen. Deze zijn gebaseerd op de bevindingen uit de knelpuntenanalyse, effectmeting, systematische literatuurstudie en de producten van het WWP EN.

2 Beschrijving van de interventie

2.1 Doelgroep

In het 'Werkblad Erkeningscommissie' wordt onder '1.1 Doelgroep' gevraagd om een omschrijving te geven van 'uiteindelijke doelgroep', 'intermediaire doelgroep' en 'selectie van doelgroepen'.

2.1.1 Uiteindelijke doelgroep

In de theoretische onderbouwing (Lünnemann & Drost, 2012, p. 14) is de doelgroep van BORG als volgt omschreven:

De training is bedoeld voor een brede groep volwassen plegers van partnergeweld in ambulante setting, waar sprake is van common couple geweld of van licht anti-sociaal geweld. Uitgesloten worden daders die ernstig zijn verslaafd, een duidelijke anti-sociale persoonlijkheid hebben of bipolaire stoornis, of lijden aan psychosen en daders die kunnen worden beschouwd als intimate terrorist. Dit betekent dat zowel plegers die alleen thuis agressief zijn, als plegers die thuis en buitenshuis agressief zijn, kunnen deelnemen aan de training BORG. Ook plegers waar een alcoholproblematiek speelt kunnen instromen, tenzij het alcoholprobleem op de voorgrond staat (dwz alcohol of drugs zijn een dominant probleem in het functioneren volgens de reclasseringsmedewerker).

De meest recente methodiekbeschrijving (Henskens, 2017, p.8-10) omschrijft de doelgroep als volgt:

De training is bedoeld voor volwassen plegers (mannen) van (ex-)partnergeweld in de extramurale setting. Daarbij gaat het om veel voorkomend partnergeweld: fysiek, psychisch geweld en lichtere vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Uit de praktijk blijkt dat fysiek en verbaal geweld het vaakst voorkomen. De daders hebben voornamelijk een laag of gemiddeld risicoprofiel. Alle mogelijke vormen van partnerrelaties komen voor (verliefd, verloofd, getrouwd, gescheiden, etc.). Hieruit vloeit voort dat niet alle partners ten tijde van BORG (meer) bij elkaar wonen. (...)

Inclusiecriteria voor de BORG:

- Cliënt is 16 jaar of ouder;
- Cliënt is pleger van partnermishandeling: hij heeft geweld gepleegd tegen zijn (ex)-partner;
- Cliënt heeft een laag of gemiddeld risicoprofiel;
- Er is sprake van een gebrek aan communicatieve vaardigheden en/of een problematische conflicthantering vormt (mede) de oorzaak van de relatieproblemen*.

Exclusiecriteria

Kandidaten kunnen niet deelnemen als tenminste één van de onderstaande criteria geldt:

- Cliënt ontkent dat hij geweld heeft gepleegd tegen zijn (ex)-partner;
- Er is sprake van een antisociale persoonlijkheidsstoornis (score van 2 op item 10.1 van de RISc);
- Er is sprake van ernstig anti-sociaal geweld. Bijvoorbeeld, de pleger is een 'intieme terrorist': hij probeert zijn partner langdurig en ernstig te domineren*;
- Er is sprake van ernstige alcohol- en/of drugsafhankelijkheid (item 8.1 en/of item 9.1 = score 4 en item 8.4 en/of item 9.3 = 3 of 4);
- Cliënt heeft een gebrekkige beheersing van de Nederlandse taal (ja bij Responsiviteit, item 1.7);
- Cliënt heeft een IQ van 80 of lager (ja/mogelijk bij Responsiviteit, item 1.6, of SCIL score > 19.5);
- Cliënt heeft geen geldige verblijfsvergunning.

* Het professionele oordeel is hier leidend.

Volwassen plegers of 16 jaar en ouder?

Zoals Dijkstra en Tan (2020) opmerken is er verschil in de formulering van de leeftijdsgrens. De theoretische onderbouwing spreekt over 'volwassenen', maar in de methodiekbeschrijving wordt de leeftijdsgrens op 16 jaar gelegd. Uit de interviews die Dijkstra en Tan (2020) met ontwikkelaars afnamen, blijkt dat het nooit de bedoeling geweest om de BORG aan te bieden aan jeugdigen en deelnemers onder de 20 jaar nauwelijks of niet voorkomen.

➔ **Advies:** Pas het leeftijdscriterium aan. Of onderbouw de inclusie van jongeren.

Waarom een specifieke training voor plegers van partnergeweld?

In het eindoordeel van de Erkenningscommissie Justitiële Interventies (2017) wordt het volgende over de afbakening van de doelgroep vermeldt (p.3) : *De commissie merkt op dat de doelgroep bestaat uit 'ex-plegers van partnergeweld' terwijl deze doelgroep eerder door de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie te specifiek werd bevonden? Is er door de indiener iets gedaan met deze opmerking?*

In de theoretische onderbouwing wordt hoofdstuk 2 'Geweldspatronen en daderprofielen partnergeweld' afgesloten met de paragraaf 'Belang aparte training opgenomen' (Lünnemann & Drost, 2012, p. 12). Hierin wordt geconcludeerd dat de groep van plegers van partnergeweld zeer heterogeen is, maar er op een aantal criminogene factoren wel degelijk onderscheid is ten aanzien van andere plegers van (gewelds)criminaliteit. Waarna gesteld wordt dat *"een aparte training voor partnergeweld niet alleen wenselijk [is] omdat de criminogene factoren verschillen, zoals in de vorige paragraaf is aangegeven, maar ook omdat het geweld plaatsvindt in een intieme relatie wat een eigen dynamiek met zich meebrengt en waar bovendien de veiligheid van de partner (en kinderen) in het geding is."*

In de systematische literatuurstudie wordt daarnaast duidelijk dat er criminogene risicofactoren (en daarmee criminogene behoeftes) zijn die specifiek of sterker gelden voor plegers van partnergeweld (zie Bouma, Van den Akker, Hirschmann & Janssen, 2025, hoofdstuk 3). Dit legitimeert een specifieke behandelingen voor plegers van partnergeweld.

➔ **Advies:** Start de methodiekbeschrijving met een beschrijving van het belang van een specifieke training voor plegers van partnergeweld. Gebruik hiervoor de tekst uit de theoretische onderbouwing en vul deze aan met de bevindingen uit de systematische literatuurstudie.

Wat verstaan we onder (ex-)partnergeweld?

In de methodiekbomschrijving wordt (ex-)partnergeweld in de methodiekbeschrijving omschreven als 'fysiek, psychisch geweld en lichtere vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag.' Dit is een minimale beschrijving en niet geheel volledig. Vaker wordt (ex-)partnergeweld gedefinieerd als fysiek, emotioneel, psychologisch, seksueel of economisch geweld door een partner of ex-partner dat zich kan onder andere kan uiten in mishandeling, bedreigingen, controle, intimidatie, stalken en dwang. Dit geweld kan zowel in de fysieke wereld als online wereld plaatsvinden. Tevens is het relevant om te benadrukken dat er veelal sprake is van een machtsverschil. Daarnaast is het goed te benadrukken dat het geweld zowel de huidige als de ex-partner kan treffen, waarbij 'partner' ook op verschillende manieren geoperationaliseerd kan worden. Zo is er het onderscheid tussen formeel en informeel (wel of niet getrouwd of geregistreerd). Een ander onderscheid is die van echtgeno(o)t(e), relatiepartner of losse relatie (bijvoorbeeld kortstondige contacten). Al deze relatievormen kunnen geschaard worden onder (ex)partnergeweld.

➔ **Advies:** Het is aan te bevelen om in de methodiekbeschrijving een volledige beschrijving van '(ex-)partnergeweld' op te nemen waarin zowel de verschillende vormen van geweld en uitingen als de diverse invullingen van het begrip '(ex-)partner' opgenomen worden.

'Veel voorkomend geweld' of 'situationeel partnergeweld'?

In de meest recente methodiekbeschrijving is 'veel voorkomend partnergeweld' omschreven en geoperationaliseerd in termen van fysiek, psychisch en seksueel geweld. In de theoretische onderbouwing wordt '*common couple violence*' genoemd, wat geoperationaliseerd wordt als 'licht anti-sociaal geweld' (Lünnemann & Drost, 2012, p.14) of 'licht partnergeweld' (Dijkstra en Tan, 2023, p. 10). Deze operationalisering lijkt vraagtekens op te roepen. Zo vraagt de Erkenningscommissie Justitiële Interventies zich na indiening van BORG (2017) af waarom de interventie gericht is op daders met een laag risicoprofiel: hebben zij de interventie wel nodig?

'Common couple violence' is de meest voorkomende vorm van partnergeweld, maar zegt vooral iets over de geweldspatronen. In de literatuurstudie (Bouma, Van den Akker, Hirschmann & Janssen, 2025) wordt verwezen naar Johnson (1995; 2006) en (Stark, 2007) en worden drie vormen van partnergeweld onderscheiden: 1) situationeel partnergeweld ('common couple violence'), 2) dwingende controle ('coercive control') en 3) gewelddadig verzet. Bij 'common couple violence' betreft het geweld dat onder bepaalde omstandigheden voorkomt en dat beide partners toepassen. Dit type geweld komt voort uit conflicten binnen de relatie die kunnen escaleren van verbaal tot fysiek geweld en wordt niet primair gedreven door macht of controle. De categorie van 'coercive controle' betreft eenzijdig geweld, waarbij de partner macht en controle uitoefent en het slachtoffer volledig isoleert en wordt ook wel 'intiem terreur' genoemd. De oorsprong van deze term ligt in het begrip 'patriarchaal terrorisme' dat Johnson (1995) definieerde als *"een vorm van terroristische controle over vrouwen door hun echtgenoten, waarbij niet alleen sprake is van systematisch gebruik van geweld, maar ook van economische ondergeschiktheid, bedreigingen, isolatie en andere controletactieken"* (p. 284, vrij vertaald). Stark (2023) definieert het gebruik van dwang en controle als *"een strategische koers van onderdrukkend gedrag die doorgaans wordt gekenmerkt door veelvuldig, maar op laag niveau fysiek misbruik en seksuele dwang in combinatie met tactieken om slachtoffers te intimideren, te degraderen, te isoleren en te controleren"* (p.18, vrij vertaald).

Plegers van 'common couple violence' hebben vaak moeite met conflicthantering, impulscontrole en emotionele regulatie, maar streven geen machtscontrole over hun partner na (Johnson, 2008). Zij profiteren van conflicthantering, emotiecontrole en communicatievaardigheden. Te denken aan Cognitieve gedragstherapie (CBT) om negatieve denkpatronen en impulsief gedrag te corrigeren (zie ook Murphy et al., 2017), training in woederegulatie, stressmanagement en probleemoplossing (zie ook Babcock et al., 2004), communicatietraining om partners te helpen conflicten constructief op te lossen (zie Bradley & Gottman, 2012) en psycho-educatie over gezonde relaties, zoals leren hoe men op een respectvolle manier met meningsverschillen kan omgaan (zie ook Whitaker et al., 2013) en inzicht krijgen in triggers en escalatiemechanismen in de relatie (zie ook Hein et al., 2010).

Plegers van 'dwingende controle' vertonen vaker narcistische, antisociale of diepgewortelde patriarchale overtuigingen (Dutton & Corvo, 2006). Zij hebben dan ook een andere aanpak nodig dan plegers van 'common couple violence'. Het vereist een intensievere aanpak gericht op controlemechanismen, diepgewortelde overtuigingen en gedragsherstructurering. Te denken aan gedragsveranderingstherapieën die diepere overtuigingen en machtsdynamieken blootleggen (bijv. schematherapie of psychodynamische therapie, zie ook Stark, 2007), waarbij de behandelingen moeten gericht zijn op empathietraining, verantwoordelijkheid nemen en het verminderen van manipulatief gedrag (zie ook Dutton & Corvo, 2006). Omdat zij vaker narcistisch of antisociaal gedrag vertonen, vraagt het om individuele therapie in plaats van groepsinterventie (zie ook Murphy & Baxter, 1997).

Concluderend, 'intiem terreur' of 'dwingende controle' wordt gedefinieerd als de meest extreme vorm van partnergeweld gezien. Dit is correct gezien de grote impact die het geweld heeft bij het slachtoffer en het risico op escalatie en femicide. Maar vanuit het licht van behandeling en reductie van recidive is het belangrijkste onderscheid met 'common couple violence' het verschil in geweldspatronen. Hoewel 'common couple violence' inderdaad de meest voorkomende vorm van

partnergeweld is, is de vertaling 'situationeel geweld' passender omdat het veel meer gerelateerd is aan de aard van het geweld en geweldspatronen.

- ➔ **Advies.** Gezien de opzet van de BORG (groepsinterventie, focus op van conflicthantering, emotiecontrole en communicatievaardigheden) is het passend dat de doelgroep gedefinieerd wordt als 'plegers van common couple violence'. Neem dit mee in de theoretische onderbouwing.
- ➔ **Advies.** Gebruik de term 'situationeel geweld' (en niet 'veel voorkomend geweld'). Pas de operationalisering aan waarbij de nadruk niet licht op lichte of zware vormen van geweld, maar op geweldspatronen. Beargumenteer waarom plegers van 'intiem terreur' of 'dwingende controle' geëxcludeerd worden van deelname aan de BORG. Beschrijf welke behandeling deze cliënten als alternatief voor BORG ontvangen.¹

Laag of hoog risicoprofiel?

In de methodiekbeschrijving wordt vermeld dat de doelgroep van de BORG een 'laag of gemiddeld risicoprofiel' heeft. In het oordeel van de Erkenningscommissie Justitiële Interventies (2017) wordt de vraag gesteld waarom BORG ook gericht is op daders die een laag risico lopen. 'Hebben deze daders de interventie wel nodig?' (p. 2). Een 'laag of gemiddeld risicoprofiel' wordt in de methodiekbeschrijving echter niet geoperationaliseerd.

In de literatuurstudie (Bouma, van den Akker, Hirschmann & Janssen, 2025) wordt verwezen naar het Risk Need Responsivity model (RNR). Het RNR-model is ontwikkeld door Andrews en Bonta en wordt wereldwijd toegepast in de forensische psychologie en criminologie om recidive te verminderen bij justitiële en risicogroepen. Het model richt zich op risicotaxatie en gerichte interventies, waarbij de behandeling wordt afgestemd op de specifieke criminogene behoeften en leerstijlen van de dader. Vanuit de constatering dat 'one-size-fits-all' modellen (net als bij andere justitiële doelgroepen) niet passen bij de zeer heterogene doelgroep van plegers van partnergeweld, is de aanbeveling om ten minste het RNR-model aan te houden.

Bonta en Andrews formuleerden vijftien criminogene risicofactoren, waarvan de eerste acht factoren als de meest invloedrijke worden beschouwd bij het voorspellen van recidive (Andrews & Bonta, 2017, 2024). Hoewel deze acht criminogene risicofactoren ook relevant zijn voor plegers van partnergeweld, zijn er specifieke risicofactoren die sterker gelden voor plegers van partnergeweld. Deze omvatten impulsiviteit, seksistische overtuigingen, jaloezie, kindertijdtrauma, middelenmisbruik en relatieconflicten. In tabel 1 zijn de criminogene risicofactoren bij plegers van partnergeweld toegelicht (zie voor een uitgebreide beschrijving Bouma, van den Akker, Hirschmann & Janssen, 2025).

Tabel 1 Criminogene risicofactoren bij plegers van partnergeweld

Central Eight (Andrews & Bonta, 2017, 2024)	Criminogene Risicofactoren bij Plegers van Partnergeweld	Toelichting op Overlap
1. Geschiedenis van antisociaal gedrag	Mannelijkheid en machocultuur	Er is een sterk verband tussen traditionele opvattingen over mannelijkheid en de neiging om geweld in relaties te

¹ Het Verwey-Jonker Instituut (2016) heeft op basis van het volgen van 576 gezinnen dataverzameling onder dertien Veilig thuis regio's een vijftal gezinsprofielen opgesteld: 1) intiem terreur, 2) gezin in de stress, 3) Langdurige zorg, 4) Kindgedrag en opvoedstress, 5) Complexe conflictscheidingen. De gezinsprofielen worden steeds vaker toegepast binnen de hulpverlening om de hulp aan slachtoffers en plegers van (ex-)partnergeweld beter af te stemmen op de aard van het geweld. De gezinsprofielen zijn niet bedoeld en geschikt als screeningsinstrument. Wel kunnen de profielen helpen te begrijpen hoe partnergeweld zich manifesteert binnen verschillende gezinsstructuren en bijdragen aan effectievere interventies en ondersteuning voor deze gezinnen. Vertaald naar BORG zou het eerste profiel 'intiem terreur' onvoldoende baat hebben bij de BORG. Ook is het mogelijk dat plegers passende binnen het profiel 'langdurige zorg' geëxcludeerd worden vanwege de aanwezigheid van een beperking of complexe psychische problemen.

		gebruiken. Plegers van partnergeweld vertonen vaak gedrag dat gericht is op dominantie en controle (Dutton, 2006).
	Geweld in de jeugd (opvoeding en eerdere ervaringen)	Het ervaren van of getuige zijn van geweld in de jeugd vergroot de kans op gewelddadig gedrag in volwassen relaties (Whitfield et al., 2003).
2. Antisociale persoonlijkheidspatronen	Gedrags- en persoonlijkheidsstoornissen	Plegers van partnergeweld vertonen vaak persoonlijkheidsstoornissen zoals antisociale of narcistische stoornissen, die impulsief en gewelddadig gedrag bevorderen (Eckhardt et al., 2008).
	Gebrek aan empathie en gevoelens van macht/controle	Het gebrek aan empathie en het verlangen naar controle zijn kenmerkend voor plegers van partnergeweld, wat wordt versterkt door antisociale persoonlijkheidspatronen (Eckhardt et al., 2008).
3. Antisociale cognities	Criminele attitudes, waarden en overtuigingen	Plegers van partnergeweld rechtvaardigen vaak hun gewelddadige gedrag met behulp van criminele of machogerichte overtuigingen die geweld in relaties als acceptabel beschouwen (Dutton, 2006).
	Mannelijkheid en machocultuur	Het sociaal-gemotiveerde gebruik van geweld door mannen wordt vaak gebaseerd op opvattingen over mannelijkheid die geweld normaliseren als een manier om controle uit te oefenen (Dutton, 2006).
4. Antisociale associaties	Geweld in de jeugd (opvoeding en eerdere ervaringen)	Personen die opgroeien in gewelddadige huishoudens, ontwikkelen vaak antisociale gedragingen en hebben meer kans om gewelddadig gedrag te herhalen in hun eigen relaties (Whitfield et al., 2003).
5. Familie- en/of huwelijksproblemen	Conflictueuze relaties of gebrek aan hechte, positieve relaties	Plegers van partnergeweld hebben vaak conflictueuze relaties en een gebrek aan positieve, ondersteunende banden, wat het gebruik van geweld in de relatie bevordert (Johnson, 2006).
6. Problemen op het gebied van onderwijs of werk	Psychosociale stress (armoede, werkloosheid, etc.)	Stressfactoren zoals werkloosheid en armoede verhogen de spanningen in relaties, wat de kans op gewelddadig gedrag vergroot (Johnson, 2006).
7. Weinig betrokkenheid bij prosociale vrijetijdsactiviteiten	Gebrek aan deelname aan positieve recreatieve activiteiten	Het gebrek aan deelname aan positieve sociale activiteiten verhoogt de kans op het ontwikkelen van antisociaal gedrag, inclusief geweld in relaties (Dutton, 2006).
8. Middelenmisbruik	Alcohol- en drugsgebruik	Het gebruik van middelen zoals alcohol of drugs kan de remmingen verlagen, wat de kans op agressie en geweld in relaties vergroot (Stith et al., 2004).

Het algemene idee is dat de effectiviteit van het RNR-model het grootst is met gemiddeld of hoge risicoprofielen (Bonta & Andrews, 2017). Ook kan het intensief behandelen van cliënten met een laag risicoprofiel zelfs schadelijk zijn (denk aan stigmatisering, beschadiging van het zelfbeeld of verlies van vertrouwen in/door de omgeving) en daardoor averechts werken in het tegengaan van recidive (Bonta, Law & Hanson, 2000). Dat de Erkenningscommissie Justitiële Interventies zich na indiening van BORG afvroeg waarom de interventie gericht is op daders met een laag risicoprofiel (hebben zij de interventie wel nodig) is mogelijk (ook) hieraan gerelateerd.

In een recent gepubliceerde handreiking *Justitiële interventies: wat werkt* (Pultrum, 2025) wordt het Risicobeginsel (de eerste R van het RNR-model) uitgelegd als de opdracht om de duur en de intensiteit van de interventie af te stemmen op de ernst van het probleem en de hoogte van het risico op recidive. In de bijgevoegde infographic wordt dit vertaald naar: 'Hoe hoger het risico, hoe intensiever de interventie dient te zijn: langduriger, frequenter, indringender. Hoe lager het risico, hoe lichter en korter de interventie dient te zijn.'

In de methodiekbeschrijving komen veel van bovenstaande criminogene factoren niet terug bij de selectie van de doelgroep. Hierdoor is het eigenlijk ook niet duidelijk hoe 'hoog' de plegers mogen scoren op deze criminogene risicofactoren om deel te mogen nemen aan BORG. Wel kwam uit de knelpuntenanalyse van Dijkstra en Tan (2020) naar voren dat ontwikkelaars, adviseurs en trainers van mening zijn dat *"plegers met een verslaving, plegers die structureel ernstig geweld plegen, plegers met een instrumenteel gedragspatroon (zoals intimate terrorists) en plegers met een persoonlijkheidsstoornis die eenzijdig geweld plegen volgens hen 'te zwaar' [zijn] voor de BORG en horen thuis in de forensische zorg. De BORG is een training en geen behandeling"* (p.10). Hoewel deze indeling niet geheel overeenkomt met de criminogene risicofactoren, laat het wel zien dat de doelgroep vermoedelijk 'laag' moet scoren op 'middelengebruik' en 'antisociale persoonlijkheidspatronen'.

Opvallend is echter dat Dijkstra en Tan (2020) medewerkers interviewden die juist aangaven een uitzondering te maken voor plegers met persoonlijkheidsstoornissen en meer instrumenteel geweld. Daarvoor zou de BORG volgens hen ook nuttig kunnen zijn – mits de problematiek niet te ernstig is – omdat *"meedoen aan de BORG veel inzicht [geeft] in de problematiek van de pleger en de forensische zorg die vervolgens nodig is. De BORG is dan vooral een analyse- en motivatietraject"* (p.10).

In deze context wordt de BORG als 'voorwasprogramma' genoemd *"waarin de motivatie voor vervolgbehandeling en inzicht in het geweldspatroon en de vervolghulp wordt aangescherpt"* (p.26). De auteurs van de effectmeting (Beijersbergen & Piersma, 2022) merken vervolgens – terecht – op dat de positionering van BORG als 'voorwasprogramma' een zwaardere groep met ernstigere (gewelds)problematiek impliceert dan de positionering van BORG als training met als doel reduceren van recidive.

- ➔ **Advies.** Stel de positionering van BORG vast (behandeling, training, voorwasprogramma). Pas de afbakening van de doelgroep daar op aan.
- ➔ **Advies.** Pas het RNR-model toe. Geef aan welke criminologen risicofactoren leidend zijn in de selectie van deelnemers. Op welke risicofactoren mogen plegers 'hoog' of 'gemiddeld' scoren om deel te kunnen nemen aan BORG?
- ➔ **Advies.** Neem hierin ook de uitvoerbaarheid in overweging. In de praktijk kan het heel lastig zijn om mensen die bijvoorbeeld drank of drugs gebruiken uit te sluiten. Daarnaast kan er sprake zijn van onderliggend trauma. Wanneer de problematiek een effectieve deelname aan de BORG niet in de weg staat, kan overwogen worden de BORG in combinatie met andere behandelingen aan te bieden.
- ➔ **Advies.** Controleer vervolgens of herformulering van het risicoprofiel nodig is. Is er daadwerkelijk sprake van een laag of gemiddeld risicoprofiel?
- ➔ **Advies.** Controleer of herformulering van de exclusiecriteria nodig is. Hanteer hiervoor ook het RNR-model. Is 'hoog' scoren op bepaalde risicofactoren een exclusiefactor? Voeg onderbouwing toe aan de 'extra' ingestelde exclusiecriteria (zoals taalniveau en verblijfstatus).

Welk aanbod ontvangen de plegers die niet tot de doelgroep van de BORG behoren?

Naast de BORG zijn er andere justitiële gedragsinterventies. Deze kunnen mogelijk in combinatie (bijvoorbeeld als het gaat om alcohol- of drugsverslaving) of als vervolgtraject ingezet worden (vooral wanneer BORG als 'voorwas- programma beschouwd wordt), maar kunnen ook als

alternatief ingezet worden. Hetzelfde geldt voor forensische zorg, GGZ of bijvoorbeeld relatietherapie. Een overzicht van de positionering van BORG binnen dit aanbod ontbreekt.

In het verlengde hiervan merken Dijkstra en Tan (2020) in de knelpuntenanalyse op dat het niet duidelijk is hoe de doelgroep van plegers van *common couple violence* (oftewel situationeel partnergeweld) zich verhoudt tot andere type plegers van partnergeweld binnen de reclassering en welk aanbod voor deze doelgroepen het meest geschikt is. Op basis van interviews stellen ze vast dat de degenen die niet geschikt zijn voor de BORG vooral worden doorverwezen naar de forensische zorg.

Maar ook is de BORG gericht op veroordeelde delinquenten. Omdat slechts een zeer klein deel van de mensen die partnergeweld plegen uiteindelijk strafrechtelijk wordt veroordeeld, is een grote groep plegers van partnergeweld uitgesloten als doelgroep. Vanuit dit gegeven wordt er op dit moment landelijk verkend of (een aangepaste versie van) de BORG ook in het ongedwongen kader uitgevoerd kan worden. In de systematische literatuurstudie zijn daarover een aantal goede voorbeelden uit het buitenland opgenomen (Bouma, van den Akker, Hirschmann & Janssen, 2025, paragraaf 4.11).

- ➔ **Advies.** Beschrijf de positionering van BORG in het 'landschap' van andere justitiële gedragsinterventies en alternatieve behandelingen.
- ➔ **Advies.** Stel vast welk aanbod aanvullend is aan de doelgroep van BORG (als voortraject, nazorgtraject en/of duaal traject) en welk aanbod beschikbaar is voor de cliënten die niet tot de doelgroep behoren (en of er een moment is waarop zij hier mogelijk wél geschikt voor zijn).
- ➔ **Advies.** Kijk bij de verkenning van een bredere toepassing van BORG in het ongedwongen kader naar internationale initiatieven. De systematische literatuurstudie kan als uitgangspunt genomen worden voor verdere verdieping.

2.1.2 Intermediaire doelgroep

In het werkblad Interventiebeschrijving wordt gevraagd of er een intermediaire doelgroep is. In de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017, p.8) is de volgende omschrijving van 'intermediaire doelgroep' opgenomen:

De (ex-)partners van de deelnemers van BORG worden vooraf, tijdens en na de training betrokken door middel van gesprekken met de trainer en toezichthouder. Ook krijgen zij beiden de time-out procedure aangeleerd.

De vraag is echter of (ex-)partners behoren tot de 'intermediaire doelgroep'. Een 'intermediaire doelgroep' wordt veelal gedefinieerd als personen of organisaties waarop de interventie gericht is om de uiteindelijke doelgroep te bereiken, ook wel 'tussendoelgroepen' genoemd. Denk bijvoorbeeld aan docenten, vrijwilligers, maatschappelijke organisaties of trainers. Omdat de BORG door het Openbaar Ministerie (OM) of de rechter als bijzondere voorwaarde wordt opgelegd en er in die zin deelnemers niet 'geworven' hoeven te worden, is er feitelijk geen sprake van een intermediaire doelgroep.

In de methodiekbeschrijving wordt vermeldt dat de BORG training "*zo snel mogelijk na aanhouding*" opgelegd dient te worden *'omdat de veiligheid van de partner en eventuele kinderen in het geding kan zijn'*" (p.9) en de reclassering hierom 'aan de voorkant' nauw samenwerkt met reguliere ketenpartners. Als partners wordt de politie genoemd voor onder andere zorgmeldingen, Veilig Thuis voor de screening, casusregie en doorverwijzing en de wijk- en gebiedsteams en Slachtofferhulp als eerstelijns hulpverlening.

- ➔ **Advies.** Neem de reguliere ketenpartners op als intermediaire doelgroep. Gebruik daarvoor de beschrijving zoals opgenomen in de methodiekbeschrijving. Licht daarbij de inbedding

van BORG in de ketenaanpak huiselijk geweld toe en geef een beschrijving van de samenwerking tussen reclassering en ketenpartners.

2.1.3 Secundaire doelgroep (nieuw toegevoegd)

Eén van de grootste kritiekpunten van de erkenningscommissie Justitiële Interventies (2017) speelt zich af op het aspect 'betrekken van de partner'. Over de uitvoerbaarheid van BORG was het oordeel als volgt: 'De commissie beschouwt de uitvoerbaarheid als voldoende, maar vindt het problematisch dat de interventie zich op één van de twee partners richt. Er is onvoldoende aandacht voor het relationele aspect van huiselijk geweld. Om in aanmerking te komen voor erkenning, zou BORG voldoende aandacht moeten hebben voor beide partners. Dit vraagt om een aanpassing in de doelgroep maar ook in de doelen. De doelen zijn nu alleen op de dader gericht.' (p.2) De door ons onderstreepte zin geeft de urgentie weer om in de nieuwe methodiekbeschrijving de manier waarop de (ex)partner betrokken wordt bij de BORG beter te beschrijven.

Zoals genoemd worden de (ex-)partners in de methodiekbeschrijving als intermediaire doelgroep beschreven, maar de onderbouwing en een uitwerking ontbreekt. Hoewel in de theoretische onderbouwing (Lünnemann & Drost, 2012) de (ex)-partner niet expliciet als 'doelgroep' benoemd, komt het betrekken van de partner bij de BORG op meerdere plekken in het document terug. Zo wordt in de paragraaf '5.1. Context van de training' het belang van het betrekken van de partner als volgt geformuleerd:

De training moet zo snel mogelijk na aanhouden worden opgelegd omdat de veiligheid van partner en kinderen in het geding is. Doordat het geweld plaatsvindt binnen de dynamiek van de relatie is het wenselijk de partner erbij te betrekken, zowel door de adviseur, onder meer in verband met de risico inschatting, als door de trainer vooraf aan de training, als door de toezichthouder tijdens en na afloop van de training (zie verder onder 5.3 Continuïteit).

In paragraaf '5.3 continuïteit: toezicht en doorverwijzing' is vervolgens expliciet aandacht besteed aan 'betrekken partner of het systeem' (p.28-29):

Bij partnergeweld gaat het om geweldsdynamiek in de relatie. Het is daarom van belang dat de partner erbij wordt betrokken. De pleger zit in een justitieel kader, maar de partner niet: zij kan daarom niet worden gedwongen mee te werken. Voorwaarde is wel dat het veilig is voor het slachtoffer om samen met de partner deel te nemen aan de individuele momenten binnen de training. (...) Binnen de training is er in principe contact met de partner op drie momenten: intake, evaluatie halverwege de training en aan einde van de training. Daarnaast gaat de toezichthouder in gesprek met de partner (als zij dit wil) en zoekt naar ondersteuning of hulp voor de partner en kinderen. Vooraf aan de training neemt de adviseur contact op met de partner.

Ook bij het 'Time-out' programma (dat onderdeel is van de BORG training) wordt in de theoretische onderbouwing het belang van het betrekken van de partner onderschreven (p.21-22):

Het 'Time-out'-programma is een gedragstherapeutische interventie, waarbij de deelnemer en partner leren om signalen van psychisch of fysiek geweld serieus te nemen en tijdig uit de escalatie te stappen, bijvoorbeeld door weg te lopen. De time-out methode vereist dat de partner op de hoogte is van deze methodiek omdat anders het weglopen uit de escalerende situatie fout geïnterpreteerd kan worden (en juist tot ernstige escalatie kan leiden). (...) Binnen de training wordt in het intakegesprek, waar de partner aanwezig is, tenzij de partner niet aanwezig wil zijn, de time-out uitgelegd. Tijdens de training komt de time-out methode regelmatig ter sprake als manier om emoties van jaloezie en woede te reguleren.

Vanuit deze beschrijving is op te maken dat (ex-)partners een secundaire doelgroep zijn van de BORG. Zij zijn niet de primaire doelgroep van de interventie, maar zijn wel indirect betrokken en ervaren ook de effecten van de interventie.

- ➔ **Advies:** Beschrijf (ex-)partners van de deelnemers onder 'uiteindelijke doelgroep' als 'secundaire doelgroep' en geef woorden aan het 'waarom', 'wanneer' en 'hoe'. Gebruik hiervoor de theoretische onderbouwing (2012) als uitgangspunt en vul deze aan met de bevindingen uit de systematische literatuurstudie. [N.B. De plegers van partnergeweld zijn de 'primaire doelgroep']. *Dit advies wordt hieronder nader uitgewerkt.*

Waarom (ex)partners van deelnemers betrekken?

De systematische literatuurstudie (Bouma, Van den Akker, Hirschmann & Janssen, 2025) onderschrijft het belang van het betrekken van de (ex)partner en laat zien dat het beantwoorden van de 'waarom'-vraag meerdere aspecten kent. Ten eerste de dynamiek van het geweld. Zo zijn de onderzoekers Vieira- Pinto en collega's (2022) bijvoorbeeld van mening dat als relationeel geweld wordt beschouwd als een pathologie van de interactie tussen koppels, de interventie zowel op de pleger als het slachtoffer gericht moet zijn. Of het daadwerkelijk een 'pathologie van de interactie' betreft is de vraag, maar bij de aanpak van partnergeweld is inzicht in de interactie tussen partners, en vooral de dynamiek in deze interactie, relevant.

In het verlengde hiervan is er het belang van verschillende perspectieven. Zo stellen Askeland en collega's (2022) vast dat mannen die gewelddadig gedrag vertonen de effecten van hun daden vaak beperken tot specifieke incidenten, terwijl slachtoffers van geweld patronen van geweld beschrijven die invloed hebben op hun dagelijks leven. Ook Vall en collega's (2021) zagen in hun studie weinig overlap tussen beide perspectieven. Slechts een derde van de koppels die zij onderzochten rapporteerde dezelfde soorten geweld, waarbij (ex-)partners vaker en gedetailleerder gewelddadige incidenten rapporteerden dan de mannen zelf. Ook zagen zij dat emotioneel geweld door mannen minder vaak als 'geweld' erkend werd, terwijl (ex-)partners dit vaak rapporteerden als samenhangend met fysiek geweld. Daarnaast herkenden de mannelijke plegers wel een aantal gevolgen van hun gedrag, zoals verdriet en boosheid bij hun (ex-) partners, maar onderschatten zij vaak de ernst van fysieke en langdurige psychologische gevolgen, zoals angst, depressie en slaapstoornissen. Omdat het voor het doorbreken van patronen van geweld nodig is om kennis te hebben over de specifieke patronen, is het perspectief van de (ex-)partner essentieel. Dit sluit ook aan bij de wens en noodzaak om meer systeemgericht te werken (zie ook hierna, paragraaf 2.3.1).

Het derde aspect gaat over inzicht in het effect. Aansluitend op de constatering dat slachtoffers veelal een andere ervaring van het geweld hebben dan de plegers, is het voor de vraag of de BORG bijdraagt aan het verminderen van partnergeweld aan te bevelen om het perspectief van de partner in de monitoring en evaluatie mee te nemen. Veelal verwijzend naar Gondolf (2004) wordt door meerdere onderzoekers gesteld dat het perspectief van (ex-)partners de meest betrouwbare bron is voor het voorspellen van herhaald geweld, en daarmee ook het effect van de plegerinterventie. Om de simpele redenen dat zij gedragsverandering bij hun (ex)partners van dichtbij kunnen waarnemen.

Het vierde aspect is het welzijn van de (ex)partner. McGinn en collega's (2019) zagen dat slachtoffers die betrokken werden bij een plegerinterventie positief waren over de betrokkenheid. Ze voelden zich gevalideerd en gesteund en leerden meer over het gewelddadige gedrag. Daarnaast bleek bij sommige slachtoffers dat de betrokkenheid een gevoel van empowerment kon geven.

- ➔ **Advies:** Gebruik de 'waarom' vraag om de doel van het betrekken van de (ex)partner helder te krijgen. Is de betrokkenheid nodig om het geweld te kunnen stoppen? Of om de

patronen van het geweld beter vast te stellen? Of om het effect van de interventie beter in kaart te brengen? Of om de slachtoffers ook te empoweren?

Wanneer (ex)partners van deelnemers betrekken?

McGinn en collega's (2019) stelden echter ook vast dat het voor sommige partners juist geen positieve ervaring was. Ook vreesden sommige slachtoffers voor represailles van hun partner of dat de aandacht van kinderschermingsdiensten zou worden getrokken. Zoals in de literatuurstudie geconcludeerd, benadrukken deze de complexiteit van het betrekken van slachtoffers in de therapie, waarbij het belangrijk is om de veiligheid van de slachtoffers te waarborgen. De '**wanneer**'-vraag betekent daarom ook dat er goed gekeken moet worden naar de '**wanneer-niet**'-vraag. Hierbij dient het welzijn en de veiligheid van de slachtoffers het uitgangspunt te zijn (komen we hierna nog op terug).

De meer praktische invulling van de '**wanneer**'-vraag is afhankelijk van het doel. Is het doel van BORG om ook de slachtoffers te empoweren, dan dienen de slachtoffers ook op meerdere momenten een actieve rol te hebben als (mede)deelnemer. Is het doel om de patronen van het geweld te identificeren, om zo ook de geweldspiraal te doorbreken, dan is het in ieder geval relevant om het perspectief van de partner bij de intake mee te nemen.

- ➔ **Advies:** Gebruik de '**wanneer**' vraag om inclusie- en exclusiecriteria op te stellen voor het betrekken van de (ex-)partner.
- ➔ **Advies:** Koppel de '**wanneer**' vraag aan de '**waarom**' vraag en bepaal op welke momenten het betrekken van de partner relevant is voor het behalen van de doelstelling.

Hoe (ex)partners van deelnemers betrekken?

De vraag 'hoe' de partners betrokken worden, is gerelateerd aan de 'waarom-vraag'. Wanneer het gaat om het monitoren van het effect van de BORG op de pleger, is het een andere mate van betrokkenheid dan wanneer de plegerinterventie ook bij het slachtoffer effect moet laten zien. In effectmeting is beschreven dat partners in de BORG op twee manieren bij de interventie worden betrokken (Beijersbergen & Piersma, 2022, pp.75-77). Ten eerste zijn ze bij voorkeur aanwezig bij de individuele start-, tussentijds evaluatie- en eindevaluatiegesprekken met trainer en toezichthouder. Uit hun procesevaluatie kwam echter naar voren dat deze gesprekken niet altijd plaatsvinden en dat wanneer ze wel plaatsvinden de partner vaak niet bij de gesprekken aanwezig was. Een tweede manier om de partners te betrekken, is bij het uitvoeren van het huiswerk dat de deelnemers meekrijgen. Hoeveel partners daaraan meewerken, hangt van de partner af.

Ook Dijkstra en Tan (2022) constateerden dat de partner in de uitvoering van BORG niet altijd wordt betrokken. Hier voegen ze aan toe dat de manier waarop de BORG is ingebed in de reclassering niet overal hetzelfde is en er regionale verschillen zijn wat betreft complementaire interventies. Een regio met een complementaire interventie (namelijk het huiselijk geweld spreekuur) leek minder moeite te hebben bij het betrekken van de partner (zie pp.16-17).

De knelpunten analyse (Dijkstra en Tan, 2020) en de systematische literatuurstudie (Bouma, van den Akker, Hirschmann & Janssen, 2025) laten nog een andere manier zien om het perspectief van de partner te betrekken, namelijk door te werken met ervaringsdeskundigen. Dit zijn dan niet de ex-partners van de aanwezige deelnemers, maar slachtoffers die hun verhaal in een sessie willen delen met, voor hun nog onbekende, deelnemers. Een voorbeeld van hoe slachtoffers betrokken worden als ervaringsdeskundigen is te vinden in de Impact Panels beschreven in het artikel van Sackett Kerrigan, en Mankowski (2021). In deze panels nemen ervaringsdeskundigen de deelnemers mee in het narratief van het slachtoffer. De resultaten zijn wisselend. De onderzoekers

zagen dat de inzet van ervaringsdeskundigen voor sommige deelnemers nieuwe of diepere inzichten boden over het behandelde materiaal, zoals de impact van het gepleegde geweld. Maar niet alle deelnemers stonden open voor de boodschap en hadden weerstand tegen het panel.

- ➔ **Advies:** Koppel de 'hoe' vraag aan de 'waarom' vraag. Ervaringsdeskundigen kunnen bijvoorbeeld een ander perspectief geven en pleger zicht geven op patronen, maar geven geen inzicht in de specifieke geweldspatronen en zijn niet direct helpend voor de (ex)partners.
- ➔ **Advies:** Breng de praktische uitvoerbaarheid van het betrekken van de partners in kaart. Wat is de reden dat de individuele start-, tussentijds evaluatie- en eindevaluatiegesprekken met trainer en toezichthouder op dit moment niet altijd worden uitgevoerd. Waarom wordt de partner niet altijd uitgenodigd?
- ➔ **Advies:** Werk in regio's samen met complementaire interventies gericht op de partner. Dit bevordert het betrekken van de partner, maar is ook vanuit de Europese Standaarden ook een norm (komen we hierna op terug).

Staat het welzijn en de veiligheid van de (ex)partners voldoende voorop?

Een plegerinterventie is een strategie om partnergeweld te stoppen, waarmee het ook een beschermingsmaatregel voor (potentiële) slachtoffers. Het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (het Verdrag van Istanbul; RvE, 2011), identificeert plegerinterventies als cruciaal in de strijd tegen gendergerelateerd geweld en stelt vast dat het welzijn en de veiligheid van het slachtoffer voorop het uitgangspunt moet blijven.

Het European Network for the Work with Perpetrators of Domestic Violence (WWP EN) heeft onlangs Europese standaarden van plegerinterventies opgesteld. Deze *European Standards for Perpetrator Programmes* hebben het welzijn en de veiligheid van slachtoffers het belangrijkste uitgangspunt (zoals ook uit de ondertitel op te maken is: *Standards for Survivor-Safety-Oriented Intimate Partner Violence Perpetrator Programmes*). Om het welzijn en de veiligheid van slachtoffers te waarborgen, zijn er een aantal minimumnormen opgesteld, welke in onderstaande tekstbox vertaald zijn naar het Nederlands.

1. Veiligheid en welzijn van slachtoffers.

1.1 (Ex-)partnercontact en ondersteuning

Het daderprogramma werkt samen met een partnerdienst die tijdige, individueel afgestemde ondersteuning biedt aan vrouwelijke overlevenden, terwijl het eventuele risico's voor overlevenden beperkt die voortvloeien uit de deelname van de dader aan het programma.

Indicatoren:

- 1.1.1. Het daderprogramma werkt nauw samen met een partnerdienst.
- 1.1.2. Alle vrouwelijke (ex-)partners die risico lopen op schade, krijgen de mogelijkheid tot contact en toegang tot ondersteuning.
- 1.1.3. Vrouwelijke overlevenden worden ondersteund door een onafhankelijke professional die niet met hun dader werkt, en vice versa.
- 1.1.4. De partnerdienst wordt op een andere locatie aangeboden dan de faciliteiten van het daderprogramma.
- 1.1.5. Programma's prioriteren het identificeren van alle mogelijke overlevenden die risico lopen op geweld door de dader, inclusief huidige en voormalige partners, familieleden, kinderen en anderen die mogelijk getroffen zijn.

- 1.1.6. Binnen de grenzen van de nationale wetgeving registreert het daderprogramma zorgvuldig en streeft het ernaar contactgegevens van overlevenden te verkrijgen via diverse bronnen zoals de dader zelf, verwijzende instanties en andere instellingen.
- 1.1.7. Zodra de contactgegevens van vrouwelijke overlevenden zijn verkregen, wordt binnen 10 dagen contact opgenomen om het risico te beoordelen, informatie te verstrekken en ondersteuning aan te bieden. Overlevenden worden proactief benaderd en geïnformeerd over de doelen en voordelen van deelname aan de dienst.
- 1.1.8. Deelname van overlevenden aan contact- en ondersteuningsdiensten is vrijwillig. Hun instemming of weigering om deel te nemen heeft geen invloed op de deelname van daders aan het programma en heeft geen gevolgen voor de overlevenden.
- 1.1.9. Het daderprogramma en de partnerdienst beoordelen de mogelijke risico's van contact met overlevenden en nemen maatregelen om deze risico's te minimaliseren en te beperken. Programma's onderzoeken de gedachten en gevoelens van de dader met betrekking tot contact met de overlevende, en deze informatie wordt meegenomen in het risicoanalyse- en beheersproces.
- 1.1.10. Overlevenden worden geïnformeerd over het doel en de structuur van het daderprogramma, evenals over het risico dat daders hun deelname aan het programma misbruiken als manipulatiemiddel. Ze krijgen duidelijke informatie over de waarschijnlijkheid van gedragsverandering bij de dader en over de beperkingen van het programma.
- 1.1.11. De partnerdienst houdt rekening met de verwachtingen en angsten van overlevenden en biedt veiligheidsplanning en emotionele ondersteuning, direct of via samenwerking met andere ondersteuningsdiensten voor vrouwen in de gemeenschap.
- 1.1.12. Ondersteuning voor vrouwelijke overlevenden is beschikbaar gedurende de gehele looptijd van het daderprogramma, inclusief de opvolgingsfase. De interventie wordt afgestemd op de behoeften en het geschatte risiconiveau van de overlevenden. Contact met vrouwelijke overlevenden vindt minimaal plaats tijdens de intakefase, vervolgens elke drie maanden gedurende het programma en aan het einde van het programma.

In de methodiekontwikkeling wordt niet expliciet gesproken over het waarborgen van de veiligheid van slachtoffers en of er bij de intakegesprekken (en gedurende de gehele looptijd van BORG) contact is met een 'partnerdienst' die ondersteuning biedt aan de (ex)partners.

- ➔ **Advies:** Neem in de nieuwe methodiekbeschrijving de minimumnormen zoals opgesteld in de Europese Standaarden over. Voer BORG uit naar deze standaarden. Monitor of deze standaarden voldoende worden toegepast.

Is er voldoende focus op kinderen?

Zoals vermeldt hebben de *European Standards for Perpetrator Programmes* het welzijn en de veiligheid van slachtoffers het belangrijkste uitgangspunt. Naast de (ex-)partners vallen hier ook de kinderen onder. Het programma heeft daartoe een aantal normen opgesteld zodat plegerinterventies de focus op kinderen behouden. Deze zijn in onderstaande tekstbox vertaald naar het Nederlands.

1.2. Focus op kinderen

Het daderprogramma erkent kinderen als overlevenden van huiselijk of intiem-partnergeweld en heeft maatregelen getroffen om risico's voor kinderen te identificeren en beheren en hun welzijn te ondersteunen.

Indicatoren:

- 1.2.1. Het daderprogramma werkt met een duidelijk begrip dat kinderen altijd worden beïnvloed door huiselijk en intiem-partnergeweld.

- 1.2.2. Het daderprogramma en de partnerdienst identificeren alle kinderen die mogelijk worden beïnvloed door het gedrag van de dader, inclusief kinderen die samenwonen met de dader (biologisch of anderszins), kinderen die bij de (ex-)partner van de dader wonen, kinderen die de dader of zijn (ex-) partner bezoeken, biologische kinderen die vervreemd zijn van de dader, en anderen.
- 1.2.3. Het daderprogramma en de partnerdienst beoordelen de schade of potentiële schade aan kinderen en hebben interne en externe procedures om kinderen te beschermen.
- 1.2.4. Het daderprogramma erkent de impact van het geweld van de dader op zijn opvoedingscapaciteiten en ziet huiselijk en intiem-partnergeweld als een bewuste keuze in ouderschap.
- 1.2.5. Het daderprogramma heeft procedures om potentiële risico's te identificeren die hun activiteiten kunnen vormen voor kinderen, evenals maatregelen om deze risico's aan te pakken.
- 1.2.6. Daderprogramma's en partnerdiensten faciliteren de toegang van kinderen tot verschillende diensten in de gemeenschap die hun herstel en welzijn ondersteunen.
- 1.2.7. Het daderprogramma werkt samen met relevante professionals in de gemeenschap die een rol spelen bij de bescherming van kinderen. Hierbij ligt de nadruk op de verantwoordelijkheid van daders in alle zaken die kinderen aangaan.

Ook in de literatuurstudie komt naar voren dat onderzoekers van mening zijn dat 'ouderschap' een geïntegreerd onderdeel van de behandeling zou moeten zijn (Bouma et al., 2025, verwijzend naar Askeland et al., 2022; Askeland & Heir, 2014; Rothman et al., 2007). In de BORG training wordt in het laatste cluster 'Systeem' aandacht besteed aan het thema 'ouderschap'. Hierin wordt ook het perspectief van de kinderen verwerkt. Enerzijds door deelnemers die zelf als kind geweld hebben meegemaakt uit te nodigen om aan te geven welke gevolgen dit heeft gehad op hun gezin. Anderzijds door een filmfragment ('Vergeten kinderen') te tonen waarop kinderen vertellen over de gevolgen van het geweld. Hiermee lijkt BORG te erkennen dat het geweld ook impact heeft op opvoedcapaciteiten (indicator 1.2.4). Daarnaast zijn er in 2017, aanvullend aan deze laatste module van BORG, veelbelovende experimenten uitgevoerd met de inzet van virtual reality om het perspectief van het kind te versterken (zie ook Henskens, Wondergem, Mooij, Van Zon & Schoutens, 2018). Het is niet duidelijk of er nog steeds gebruik wordt gemaakt van dit VR-instrument.

Aanvullend wordt in de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017) vermeldt dat de adviseur, als onderdeel van de indicatiestelling, de zogenaamde Kindcheck uitvoert. Omdat er vervolgens geen beschrijving volgt van de te nemen vervolgacties is het niet duidelijk of er wordt voldaan aan bovenstaande normen. Het is bijvoorbeeld niet duidelijk of er een 'partnerdienst' betrokken wordt, of dat er samenwerking is met professionals die een rol spelen bij de bescherming van kinderen. Ook is het niet duidelijk of BORG voldoende procedures heeft om potentiële risico's te identificeren en aan te pakken als het gaat om de veiligheid van de kinderen.

- ➔ **Advies:** Beschrijf de kinderen van de deelnemers expliciet als 'secundaire doelgroep' en neem de minimumnormen zoals opgesteld in de Europese Standaarden over. Dit impliceert ook dat er duidelijkheid moet zijn welke vervolgacties er zijn na het afnemen van de kindcheck en in welke mate de BORG samenwerkt met organisaties die de bescherming van het kind als uitgangspunt hebben.
- ➔ **Advies:** Beschrijf op welke manier het perspectief van het kind wordt meegenomen in de groepstraining en onderbouw de keuzes (geef bijvoorbeeld inzicht in de overwegingen om VR wel of niet meer op te nemen).

2.2.3 Selectie van doelgroepen

In de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017, p.9) is het selecteren van de doelgroep als volgt beschreven:

Kader

BORG wordt uitgevoerd op de locaties van Reclassering Nederland, SVG Verslavings-reclassering en Leger des Heils, Jeugdbescherming- en Reclassering. Er is sprake van een landelijk dekkend aanbod.

De training BORG wordt door het Openbaar Ministerie (OM) of de rechter als bijzondere voorwaarde opgelegd. De volgende modaliteiten zijn mogelijk:

- een sepot onder voorwaarden, met als bijzondere voorwaarde de training BORG en toezicht reclassering;
- een beslissing van de officier van justitie (OM-afdoening), waarbij de training wordt opgelegd als bijzondere voorwaarde in combinatie met toezicht op naleving van de voorwaarde;
- schorsing voorlopige hechtenis met bijzondere voorwaarde training BORG en de reclassering ziet toe op de naleving van de voorwaarde;
- een vonnis met een (deels) voorwaardelijke straf, waarbij de training BORG als bijzondere voorwaarde is opgelegd, met toezicht door de reclassering;
- een gedragsaanwijzing in het kader van art. 509hh Sv, met name bij strafbare feiten die juridisch gezien te licht zijn voor vooropleiding en voorlopige hechtenis.

Indicatiestelling

De BORG training dient zo snel mogelijk na aanhouding te worden opgelegd omdat de veiligheid van de partner en eventuele kinderen in het geding kan zijn. De reclassering werkt 'aan de voorkant' nauw samen met reguliere ketenpartners voor onder andere zorgmeldingen (politie), screening/casusregie/doorverwijzing (Veilig Thuis) en eerstelijns hulpverlening (wijk- en gebiedsteams, slachtofferhulp). De reclassering is verantwoordelijk voor het strafrechtelijke deel. Op het moment dat een pleger wordt aangehouden voor geweld tegen de partner, en de reclassering wordt erbij betrokken, brengt een adviseur een advies uit aan het Openbaar Ministerie of de rechter. Ook onderzoekt hij/zij of BORG ingezet kan worden. Hij gebruikt hiervoor de beslisboom BORG. In dit document wordt middels Recidive Inschattingsschalen (RISc, versie 4) criteria nagegaan of de cliënt geschikt is voor BORG. De adviseur doet ook, als onderdeel van de Meldcode kindermishandeling, de uitvoering van de Kindcheck: dit houdt in dat hij/zij nagaat of de kinderen in het gezin veilig zijn.

In de theoretische onderbouwing (Lünnemann & Drost, 2012, p. 15) is echter een ander diagnose-instrument opgenomen, namelijk B-Safer. Dit staat voor 'Brief Spousal Assault Form for the Evaluation of Risk' en is een diagnose-instrument om de kans op herhalen van relationeel geweld vast te stellen. In de Toolbox-instrumenten Geweld in Afhankelijkheid (2023) staat het doel van B-Safer als volgt beschreven: 'Om een inschatting te maken van het onmiddellijke risico op partnergeweld (binnen twee maanden), het lange termijn risico (meer dan twee maanden), en het risico op zeer ernstig of fataal geweld'. De inzet van B-Safer wordt als volgt onderbouwd:

Op grond van een zogenaamd gestructureerd professioneel oordeel wordt, door een standaard set van risico-items af te lopen, het risico ingeschat. Door vooral de dynamische of veranderbare risicofactoren na te lopen kunnen risicohanteringsstrategieën worden geformuleerd om geweld te voorkomen, zoals monitoring/toezicht, vrijheidsbeperking zoals een straatverbod, behandeling of veiligheidsplannen voor het slachtoffer. De B-Safer bevat 10 risicofactoren (items), verdeeld over twee domeinen: voorgeschiedenis van de pleger van partnergeweld en psychisch en sociaal functioneren van de pleger [verwijzing naar tabel op p.16 van de theoretische onderbouwing]. Daarnaast is nog het domein Kwetsbaarheid van het slachtoffer met vijf risicofactoren, maar deze factoren zijn nog niet wetenschappelijk vastgesteld (De Ruiter, 2009).

Het gaat om een volledige beoordeling van het risico, zoals de aard van het verwachte geweld, de verwachte ernst en frequentie en de voorwaarden waaronder het geweld zou kunnen optreden. De laatste stap van de B-Safer is het inschatten van het recidiverisico dat bestaat uit 3 onderdelen: onmiddellijk risico, lange termijn risico en risico van extreem ernstig geweld. Voor elk onderdeel moet worden aangegeven of dit laag, matig of hoog is (Thijssen & de Ruiter, 2010; De Ruiter, 2009).

Over de inzet van Risc wordt het volgende vermeldt (p.15):

Er is ruimte om andere aanwezige risico's mee te wegen. Indien uit het bestaande cliëntdossier of de B-SAFER blijkt dat het recidiverisico matig of hoog is én er actuele problematiek blijkt te zijn op alcohol/drugs, arbeid/financiën of psychiatrie wordt tevens RISC afgenomen, eventueel met verdiepingsdiagnostiek op de domeinen verslaving, psychopathologie of verstandelijke vermogens. Afname van RISC, eventueel met verdiepingsdiagnostiek, is nodig om op andere risicogebieden interventies te kunnen indiceren (De Ruiter, 2009). Afname van de RISC is niet nodig als selectiecriteria voor de training BORG.

De laatste zin ('afname van Risc is niet nodig als selectiecriteria voor de training BORG') is relevant gezien het feit dat de Beslisboom BORG de Risc als basis heeft.

In de knelpuntenanalyse (Dijkstra & Tan, 2020) lezen we dat de Beslisboom BORG is ontwikkeld om, sneller dan met de B-SAFER, te bepalen of de cliënt aan de selectiecriteria voldoet. Dijkstra en Tan (2020) constateerden echter dat er regionale verschillen zijn bij het gebruik van deze instrumenten. Zo stellen ze vast dat landelijke geformuleerde eisen ontbreken en er geen toezicht is op het gebruik van de selectie instrumenten, waarbij ze vermoeden *"dat momenteel in een aantal regio's noch de B-SAFER noch de Beslisboom BORG standaard gebruikt wordt bij het bepalen van de geschiktheid van de cliënt voor deelname aan de BORG."* (p.11) Daarnaast benadrukken de onderzoekers dat een overzicht van regionale verschillen in de werkwijze ontbreekt, met de toevoeging *"en dat geldt ook voor regionale verschillen in instroom"*.

Het gebrek aan overzicht wordt ook geconstateerd in de effectmeting van het WODC (Beijersbergen & Piersma, 2022). Allereerst wordt in een voetnoot (p.23) beschreven dat de 3RO heeft bevestigd dat vanaf oktober 2018 enkel de BORG-beslisboom nog gebruikt kan worden voor de indicatiestelling. Vervolgens wordt in een andere voetnoot (p.35) vermeld dat *"de B-SAFER amper [is] gebruikt, een koppeling door afdeling SIBA van de 3RO liet zien dat slechts 10% van de onderzoeksgroep gekoppeld kon worden aan een B-SAFER."* Daarnaast wordt in dezelfde voetnoot geconstateerd: *"De BORG-beslisboom wordt niet geregistreerd bij de 3RO, dus het was niet mogelijk om deze gegevens op te vragen."* Om voor de effectmeting een vergelijkbare interventiegroep en controlegroep in te stellen, heeft het WODC gebruik gemaakt van de Risk en de QuickScan. Zij lichten toe dat *"beide instrumenten worden gebruikt om criminogene factoren van een dader in kaart te brengen en een inschatting te verkrijgen van het recidiverisico. De RISC is een uitgebreid risicotaxatie instrument bestaande uit twaalf schalen en een professioneel eindoordeel (3RO, 2014). De QuickScan is een kort instrument voor risicotaxatie bestaande uit de StatRec (een aantal statische risicofactoren), zeven dynamische risicofactoren en een professioneel eindoordeel (Bosker & van Kuijeren, 2009)." (p.34).*

Ook wordt in de methodiekbeschrijving niet helemaal duidelijk wie de selectie uitvoert. Er wordt gesproken over een 'adviseur' die advies uitbrengt aan het OM of de rechter die 'ook onderzoekt of BORG ingezet kan worden' en hiervoor de beslisboom BORG gebruikt. Hoe deze beslissing tot stand komt, wordt niet duidelijk. In de knelpuntenanalyse wordt vermeldt dat adviseurs het proces-verbaal 'en andere stukken' lezen en ze 'tot drie' gesprekken voeren met de client, diens partner (indien mogelijk) en Veilig Thuis (indien nodig, *"bijvoorbeeld over eerdere escalaties of over welke hulp er in het systeem al aanwezig is"*, p. 12). Dit lijken echter geen vaststaande richtlijnen te zijn.

- ➔ **Advies:** Stel een eenduidige selectieprocedure vast. Beschrijf hierin welk selectie instrument gebruikt moet worden, wie de selectie afneemt en op basis van welke informatie de selectie plaatsvindt.

Is het huidige selectieproces valide?

Eén van de grootste knelpunten die zowel uit de knelpuntenanalyse als de effectmeting naar voren komt, is dat de beoogde doelgroep en de geselecteerde doelgroep niet overeenkomen. Zo wordt in

de effectmeting van het WODC (Beijersbergen & Piersma, 2022) geconstateerd dat een aanzienlijk deel van de BORG-deelnemers een zwaardere criminele voorgeschiedenis en geweldsproblematiek heeft dan beoogd. Ook was er bij een aantal deelnemers sprake van een contra-indicatie, zoals het ontkennen van het partnergeweld, licht verstandelijke beperking of onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal. Beijersbergen & Piersma (2022) formuleren dan ook als eerste aanbeveling voor de doorontwikkeling van de BORG-training *"om te bepalen welke doelgroep het meest geschikt is voor de training en deze doelgroep goed af te bakenen met duidelijk te toetsen selectiecriteria, waarbij deze selectiecriteria strikt gehanteerd worden"* (p.91). Deze aanbeveling onderschrijven we.

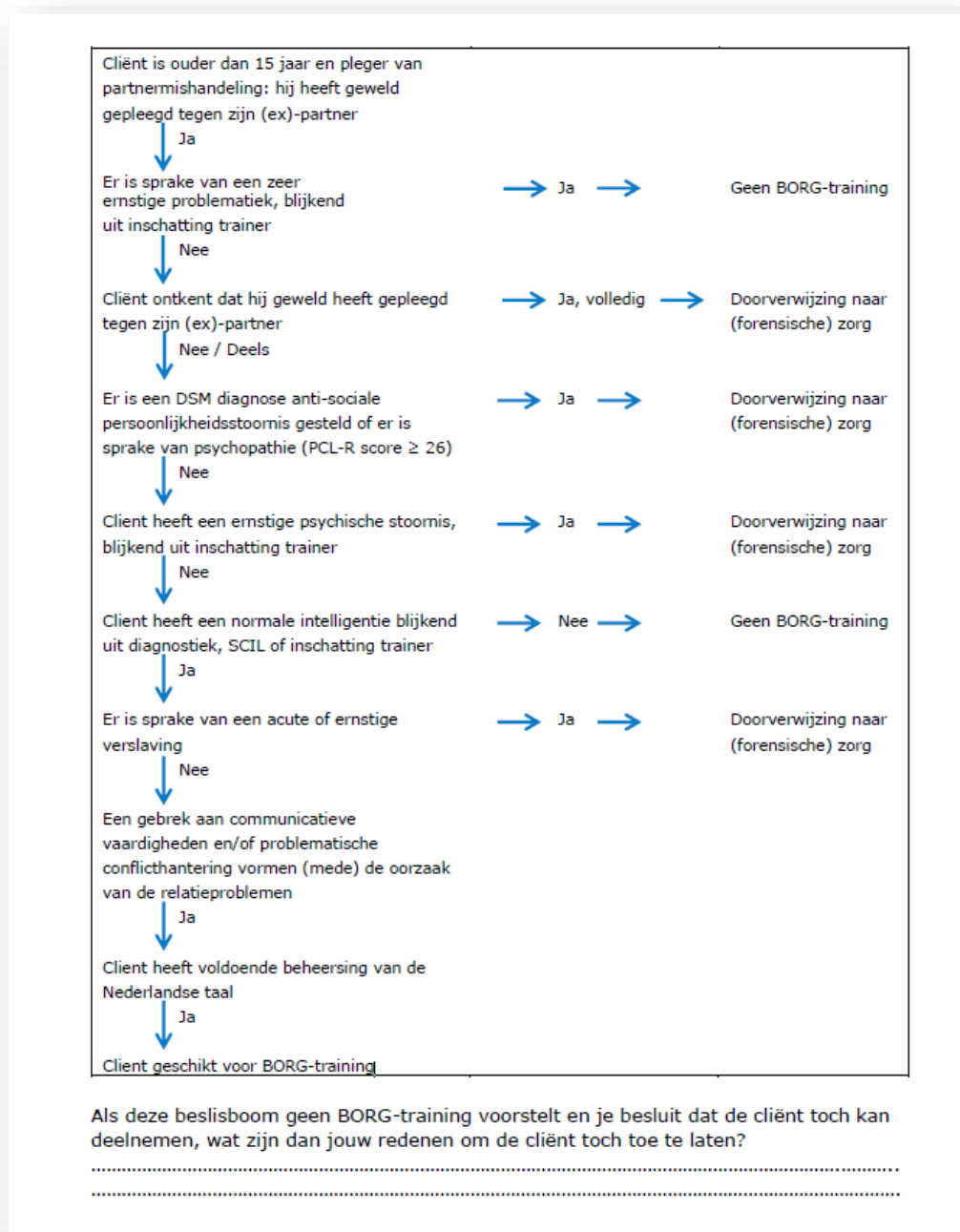
Op dit punt uitten Dijkstra en Tan (2022) eerder ook al hun zorgen. Zij wijzen onder andere op het gevaar van de term 'first offenders'. Hiermee worden plegers bedoeld die voor het eerst door justitie zijn veroordeeld, maar dat neemt niet weg dat ze ook voor de eerste keer gewelddadig waren. Hieraan gerelateerd maken Dijkstra en Tan (2020) zich zorgen dat de inschatting van de ernst van het geweld afhankelijk is van hetgeen de plegers in de intakegesprekken vertellen. Maar ook stellen Dijkstra en Tan (2020) vast het niet duidelijk is hoe de (beoogde) doelgroep 'plegers van common couple violence' zich verhoudt tot de andere type plegers van partnergeweld. Want Reclasseringsdata maakt geen onderscheid in huiselijk geweld, partnergeweld en kindermishandeling (waarbij de onderzoekers opmerken dat dit eveneens geldt voor registraties bij de politie en het OM). Dit impliceert dat veel afhangt van de intakegesprekken en vooral de gebruikte selectie instrumenten om te bepalen of er sprake is van partnergeweld en om wat voor 'type' partnergeweld het gaat.

Op basis van bovenstaande stellen we vast dat de BORG-beslisboom op dit moment het primaire selectie instrument is. Dit is echter geen gevalideerd selectie instrumenten en een goede onderbouwing voor het gebruik van dit instrument ontbreekt. Gezien het gegeven dat de geselecteerde doelgroep anders is dan de beoogde doelgroep, is het verstandig om het huidige selectie instrument onder de loop te nemen.

In figuur 1 is de Beslisboom Borg afgebeeld. Er zijn een aantal zaken die ons opvallen. Allereerst ligt er veel verantwoordelijkheid bij de adviseur. Deze dient bijvoorbeeld, als één van de eerste te ondernemen stappen, zelf in te schatten of er sprake is van 'ernstige problematiek'. Ook heeft de adviseur de ruimte om cliënten die volgens de Beslisboom niet tot de doelgroep behoren, toch deel te laten nemen. Dit draagt het risico in zich dat er tussen adviseurs verschillen zijn in de manier waarop de selectiecriteria toegepast worden.

Figuur 1: Beslisboom BORG

Wat daarnaast opvalt aan de Beslisboom BORG, is dat de items praktisch gelijk zijn aan de opgestelde selectiecriteria. De knelpunten die hierboven zijn geconstateerd bij de afbakening van de doelgroep, zijn daarom ook van toepassing op de BORG-beslisboom. De Beslisboom is niet opgesteld vanuit het RNR-model en de specifieke risicofactoren die relevant zijn voor plegers van partnergeweld worden niet uitgevraagd. Denk aan ervaring van of getuige zijn van geweld in de jeugd, traditionele opvattingen over mannelijkheid, gebrek aan empathie en gevoelens van macht en controle, en een geschiedenis van 'conflicteuze relaties of gebrek aan hechte, positieve relaties'. Tevens wordt er geen enkele vraag gesteld over de dynamiek van het geweld, waarmee het praktisch onmogelijk is om vast te stellen of er sprake is van 'situationeel geweld' (ook wel *common couple violence* en soms 'licht antisociaal geweld' genoemd). Omdat de training daar niet op is afgestemd, heeft dit consequenties op de effectiviteit van BORG.

In de methodiekbeschrijving is omschreven dat een snelle selectie nodig is omdat *“de veiligheid van de partner en eventuele kinderen in het geding kan zijn”* (Henskens, 2017, p.9). Echter, voor het waarborgen van de veiligheid van de partner en eventuele kinderen is het vooral van belang om de veiligheid van de (ex)partner en kinderen continu te monitoren. Om die reden is samenwerking met ketenpartners (zoals wijkteams, vrouwenopvangorganisaties) van groter belang. Daarnaast is het voor het doorbreken van het geweldspatronen noodzakelijk inzicht te hebben in deze patronen. Dijkstra en Tan (2020) refereren naar de internationale wetenschapper Marianne Hester (2009) door te stellen dat het primair van belang is om de vraag *“wie doet wat bij wie en wat is daarvan de impact?”* te kunnen beantwoorden. Tot slot richt de BORG zich op de doelgroep plegers van situationeel geweld, die ook een andere aanpak nodig hebben dan plegers van dwingende controle. Omdat plegers van partnergeweld niet als zodanig worden geregistreerd in het systeem van de Reclassering, is het gebruik van een gevalideerd screening instrument essentieel.

- ➔ **Advies:** Kies een gevalideerd selectie instrument die voldoende inzicht geeft in de aard en ernst van het geweld en de risicofactoren voor (herhaling van) partnergeweld. Maak hierbij gebruik van de Toolbox Instrumenten Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (specifiek voor partnergeweld zijn hierin de instrumenten B-Safer en Masic opgenomen).
- ➔ **Advies:** Houd toezicht op de uitvoering van (een eenduidige) selectieprocedure. Registreer de uitkomsten van de selectie instrumenten en registreer de instroom.

2.2.4 Betrokkenheid doelgroep

In de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017, p.10) is het volgende opgenomen over het betrekken van de doelgroep.

De doelgroep is in 2012 indirect betrokken geweest bij de ontwikkeling van BORG. Omdat BORG trainers met behulp van videomonitoring werden gecoached, is er beeldmateriaal beschikbaar van de bijeenkomsten. Interventiecoaches van het FIT hebben dit beeldmateriaal ook gebruikt om de training door te ontwikkelen. Hoewel de deelnemers niet op film te zien waren, waren hun reacties op de diverse programma-onderdelen en werkvormen wel te horen. Zo was het bijvoorbeeld merkbaar dat BORG 1.0 in zijn geheel te vol was en door de trainers moest worden ‘afgeraffeld’. Ook bleek dat de Engelse IDAP-onderdelen, gebaseerd op het Duluth-model, te heftig waren voor de lichtere doelgroep van BORG: de deelnemers herkenden zich niet in de casuïstiek en reageerden met verontwaardiging op de Amerikaanse geweldsdelicten. Het onderdeel ‘Jaloezie’ wekte weerstand op. De trainers moesten volgens de trainershandleiding een wat strenge en directieve toon aanslaan en dat sprak de doelgroep niet aan. Dit zijn twee voorbeelden die niet goed zijn ontvangen bij de doelgroep en die in BORG zijn aangepast. Uit een enquête die in 2014 onder alle deelnemers van de gedragsinterventies van de reclassering is uitgezet, bleek dat BORG de meest positief gewaardeerde training was. De deelnemers beoordeelden deze training met het rapportcijfer 8.0

Opvallend is dat Dijkstra en Tan (2020) vermelden dat de BORG *“na de beginjaren niet meer is aangepast”* en dat *“inzichten die in de praktijk zijn opgedaan niet [hebben] geleid tot aanpassingen van de interventie BORG”*. (p.24) Dit baseren zij op een eerder uitgevoerde procesevaluatie (Mulder, 2017) en gesprekken met trainers en ontwikkelaars.

- ➔ **Advies:** Geef opheldering over de vraag in hoeverre de doelgroep (direct) betrokken is bij de (door)ontwikkeling van BORG.

2.2 Doel

In het ‘Werkblad Erkeningscommissie’ wordt onder ‘1.2 Doel’ gevraagd om een omschrijving te geven van ‘hoofddoel’ en ‘subdoelen’. In de meest recente theoretische onderbouwing (Lünnemann & Drost, 2012, p. 16-17) worden de doelstellingen van BORG als volgt geoperationaliseerd:

De training heeft als algemeen achterliggend doel het stoppen van het geweld.
(...)

De doelen van de training zijn:

1. Het herkennen van risicosignalen die aanleiding kunnen zijn voor gewelddadig gedrag. De training is gericht op het vergroten van het inzicht in de onderliggende oorzaken van het geweld en de eigen rol in de relatiedynamiek.
2. Het motiveren van de deelnemer om verantwoordelijkheid te nemen voor het eigen gedrag en om over zijn eigen gedrag te reflecteren.
3. Het aanleren van nieuwe strategieën, waaronder de time-out, om risicovolle situaties het hoofd te bieden en partnergeweld te voorkomen.
4. Kennis maken en oefenen van vaardigheden die nodig zijn om de relatie veilig te houden. Het gaat hier om cognitieve vaardigheden waaronder impulscontrole, probleemoplossend vermogen en perspectief nemen (verplaatsen in de ander).

De methodiekbeschrijving (Henskens, 2017, p. 10-11) omschrijft het hoofddoel en de subdoelen van BORG als volgt:

Hoofddoel

Na afronding van BORG zijn de deelnemers in staat om de geweldspiraal in de relatie te doorbreken. Zij hebben inzicht in hun aandeel in de relatiedynamiek, herkennen risicosignalen die aanleiding zijn voor gewelddadig gedrag, en passen vaardigheden toe om te voorkomen dat meningsverschillen en conflicten escaleren.

Subdoelen

Met betrekking tot inzicht in de relatiedynamiek

De deelnemer:

- heeft inzicht in de oorzaken van het geweld;
- heeft inzicht in zijn eigen rol in de relatiedynamiek/gezinsdynamiek;
- ziet zijn eigen aandeel in het gepleegde geweld;
- neemt verantwoordelijkheid voor het gepleegde geweld (verschuilt zich niet langer achter neutralisaties als: 'Ze vroeg erom', 'Het was maar een duw', etc.);

Met betrekking tot het herkennen van risicosignalen

De deelnemer:

- herkent zijn eigen (interne en externe) risicosituaties voor gewelddadig gedrag;
- reflecteert op het eigen gedrag;

Met betrekking tot het beheersen van vaardigheden

De deelnemer:

- leeft zich in in de positie en de gevoelens van de partner/kind waardoor hij beter kan inspelen op hun behoeften;
- lost problemen op een andere (pro-sociale) wijze op dan met behulp van geweld;
- past een time-out toe: stapt uit een risicovolle situatie en voorkomt daarmee partnergeweld;
- past zelfcontroletechnieken toe om minder impulsief te reageren ('Eerst denken, dan doen');
- past sociale vaardigheden toe om de relatie te versterken en geweld te vermijden.

Wat allereerst opvalt, is dat de doelstellingen van BORG zijn aangepast. Naast dat het hoofddoel en de subdoelen in de latere methodiekbeschrijving duidelijker worden onderscheiden, is er ook een verschil in focus. Daar waar in 2012 vooral wordt gesproken over 'motiveren', 'leren' en 'kennismaken met', lijkt het in 2017 te gaan over daadwerkelijke gedragsverandering ('zien', 'herkennen', 'leeft zich in', 'reflecteert', 'past toe'). Het is niet duidelijk waarom er in de loop der jaren voor gekozen is het doel te verleggen. Wel weten we dat zowel in het de Erkenningcommissie negatief oordeelde over de ingestelde doelstellingen. Zij stellen vast dat de

BORG geen SMART-geformuleerde doelen kent (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden). Dit knelpunt wordt ook in de knelpuntenanalyse (Dijkstra & Tan, 2022) en de effectmeting (Beijersbergen & Piersma, 2022) vastgesteld.

In de *European Standards for Perpetrator Programmes* zijn normen opgesteld waaraan programma's minimaal aan moeten voldoen, waaronder de in te stellen doelen.

3.3. Programma doelen, aanpak en inhoud

Het aanpakken van geweld en het waarborgen van de veiligheid en het welzijn van de slachtoffers zijn de primaire doelen van het daderprogramma. In het werken met daders richt het programma zich op de onderliggende oorzaken van geweld en stimuleert het interne motivatie voor verandering, samen met persoonlijke verantwoordelijkheid.

3.3.1 Het programma heeft minimale gewenste resultaten vastgesteld voor het werken met daders. Deze resultaten omvatten, maar zijn niet beperkt tot:

- a) Het stoppen van geweld in intieme relaties.
- b) Inzicht krijgen in partnergeweld als een gendergerelateerd fenomeen, de vormen ervan en de relatie met macht en controle.
- c) Begrip ontwikkelen van het eigen gewelddadige gedrag en bijbehorende overtuigingen.
- d) Inzien dat geweld een persoonlijke keuze is.
- e) Het ontwikkelen van interne motivatie voor verandering.
- f) Begrip van de gevolgen van geweld voor de (ex-)partner, kinderen en de dader zelf.
- g) Onderzoek naar de eigen mannelijke identiteit, inzicht in de relatie met geweld en het transformeren van gendergerelateerde overtuigingen die bijdragen aan geweld.
- h) Een groter bewustzijn van de eigen emoties en het vermogen om deze op een niet-gewelddadige manier te reguleren.
- i) Het aannemen van gezonde manieren om kinderen te ondersteunen en grenzen te stellen.

- ➔ **Advies:** Maak de doelstellingen SMART en hanteer de minimale gewenste resultaten zoals opgesteld in de *European Standards for Perpetrator Programmes* en pas indien nodig aan de programma inhoud van BORG

Zijn de huidige doelstellingen Specifiek?

Het is belangrijk dat een doelstelling zo concreet en specifiek mogelijk is. Zoals de Erkeningscommissie (2017) ook al constateerde, is er in de meest recente methodiekbeschrijving (Henskens, 2017, p. 10-11) veel overlap in het hoofddoel en de subdoelen. In de effectmeting van BORG hebben de onderzoekers het hoofddoel en subdoelen al uit elkaar getrokken en daarmee iets specifieker opgesteld. Beijersbergen en Piersma (2022) beschrijven de hoofddoelstellingen van BORG als volgt "*Het doel van de BORG-training is dat de geweldspiraal in de relatie of voormalige relatie wordt doorbroken en het partnergeweld afneemt of stopt.*" (p.24). De formulering van het hoofddoel kan echter nog specifieker. Het is bijvoorbeeld niet duidelijk bij wie dit doel bereikt moet worden. De training focust zich primair op de pleger. Dat betekent dat de pleger moet stoppen met het gebruiken van geweld. Daarnaast is het niet duidelijk wanneer dit doel moet plaatsvinden. Wordt dit direct na de training bereikt? Of is het een 'stip op de horizon'?

- ➔ **Advies:** Maak duidelijk onderscheid tussen het hoofddoel en de subdoelen.
- ➔ **Advies:** Geef in het hoofddoel niet alleen aan wat je wil bereiken, maar ook bij wie en wanneer.

Zijn de huidige doelstellingen Meetbaar?

Het hoofddoel spreekt over het 'doorbreken van de geweldspiraal' en 'het afnemen of stoppen van partnergeweld'. In de effectmeting is als uitkomstmaat echter 'recidive' gekozen, wat is geoperationaliseerd als 'een delict dat leidt tot een nieuwe strafzaak' (Beijersbergen & Piersma,

2022, p. 43). Zoals eerder geconstateerd, is afname in recidive niet hetzelfde als afname in partnergeweld. Ook zonder nieuwe strafzaak kan er, helaas, nog steeds sprake zijn van partnergeweld. In die zin is in de effectmeting de primaire uitkomstmaat niet hetzelfde als het geformuleerde einddoel.

Bij het (her)formuleren van de doelstelling is het dan ook van belang om voortijdig na te denken over de wensen én grenzen van monitoring en evaluatie. Het 'doorbreken van de geweldspiraal' is via officiële registraties niet voldoende te meten, maar er zijn wel degelijk gevalideerde vragenlijsten om de aan- of afwezigheid van partnergeweld in kaart te brengen. Het belang van (aanvullend) gebruik van zelfrapportages bij de deelnemers en hun partners komt uit te systematische literatuurstudie naar voren (zie Bouma, Van den Akker, Hirschmann & Janssen, 2025, hoofdstuk 6).

De *European Network for the Work with Perpetrators of Domestic Violence* heeft, naast Europese Standaarden voor plegerinterventies, een *IMPACT Toolkit* ontwikkeld die organisaties in staat stelt om de uitkomsten van hun plegerinterventies op een gestandaardiseerde manier te monitoren en te meten (Castelló, Pauncz & McKenzie, 2021). Hierdoor kunnen resultaten van verschillende programma's binnen hetzelfde land of zelfs tussen Europese landen worden vergeleken. In de textbox hieronder is de beschrijving over de opzet van de IMPACT Toolkit vertaald naar het Nederlands (pp.11-17).

De ****IMPACT Toolkit**** gaat een stap verder dan andere evaluaties van daderprogramma's. Door de kwantitatieve meting van de impact van gewelddadig gedrag op te nemen, is het de eerste tool die een verandering in de impact van gewelddadig/misbruikend gedrag meet, zoals gerapporteerd door mannelijke deelnemers aan het programma en hun (ex-)partners (gebaseerd op de COHSAR-aanpak; Hester et al., 2010). Met behulp van deze toolkit kunnen de volgende uitkomsten worden geëvalueerd:

Gedragsverandering:

- Afname van de frequentie, ernst en typen geweld in het gezin van de cliënten
- Veranderingen in de impact van gewelddadig gedrag op het slachtoffer

Veiligheid en welzijn:

- Toename van veiligheid en gevoel van veiligheid bij partners of ex-partners van cliënten
- Afname van politie-interventies en vermindering van angst, bezorgdheid en depressie bij (ex-)partners
- Toename van het welzijn van vrouwen

Veranderingen in het leven van kinderen (zoals waargenomen door de ouders):

- Verbeteringen in de situatie van kinderen (bijvoorbeeld minder institutionele betrokkenheid, de-escalatie van jeugdbeschermingsprocessen)
- Toename van het welzijn van kinderen
- Vermindering van de impact van gewelddadig/misbruikend gedrag op kinderen
- Afname van gevoelens van woede tegenover de gewelddadige ouder

Houdingsveranderingen bij mannelijke deelnemers aan interventieprogramma's voor huiselijk geweld:

- Toename van hun motivatie om te veranderen
- Toename van hun gevoel van verantwoordelijkheid en rekenschap

Waargenomen veranderingen als gevolg van het programma:

- Reflectie op mogelijke verbeteringen van het programma
- Informatie over eventuele aanvullende behoeften

(...)

Momenten van gegevensverzameling

Alle uitkomsten worden op vijf verschillende momenten verzameld:

1. Bij het eerste contact (T0) of zo snel mogelijk nadat de cliënt voor het eerst in contact komt met het programma (tijdens de intake). Voor partners en ex-partners betekent dit zodra het programma hen heeft benaderd, idealiter tijdens de eerste ontmoeting.

2. Aan het begin van het programma (T1) met een vragenlijst die identiek is aan die van T0. Dit levert nieuwe informatie op bij een verder gevorderde fase van de behandeling. Door T0 en T1 te vergelijken, kunnen conclusies worden getrokken over vroegtijdige uitval.
3. Halverwege het programma (T2), waarbij het exacte moment afhankelijk is van de duur van het programma.
4. Aan het einde van het programma (T3) of wanneer de deelnemer stopt met het programma.
5. Bij een follow-up zes maanden na afronding van het programma (T4), met een vragenlijst die de stabiliteit van de behaalde gedragsverandering onderzoekt.

Zowel de cliënt als hun partners of ex-partners vullen de vragenlijsten in en geven daarmee inzicht in veranderingen over de tijd. De meeste vragen zijn voor beide partijen vergelijkbaar, waardoor de resultaten goed kunnen worden vergeleken.

(...)

De vragenlijsten nemen ongeveer 15 tot 30 minuten in beslag om te lezen en in te vullen, afhankelijk van de cognitieve vaardigheden van de respondenten.

(...)

Aangezien WWP EN het onderhoud en de verdere ontwikkeling van de IMPACT Toolkit heeft overgenomen, is deze beschikbaar via het netwerk. WWP EN heeft auteursrechten op de toolkit en vraagt alle programma's die geïnteresseerd zijn in het gebruik ervan om contact met ons op te nemen. Meer informatie is verkrijgbaar bij Berta Vall (berta.vc@work-with-perpetrators.eu). Afhankelijk van de overeenkomst tussen WWP EN en de programma's, kunnen zij de toolkit kosteloos gebruiken als onderdeel van hun evaluatieproces, na een introductie en training over de juiste implementatie ervan.

- ➔ **Advies:** Houd bij het formuleren van het hoofddoel rekening met de wensen en grenzen van monitoring en evaluatie.
- ➔ **Advies:** Wanneer het de voorkeur is om primair gebruik te maken van officiële registraties, wordt 'recidive' in kaart gebracht. Realiseer dat dit een ander doel is dan 'afname van partnergeweld'. Wanneer 'afname van partnergeweld' het hoofddoel is, maak dan (ook) gebruik van zelfrapportages en gevalideerde vragenlijsten.
- ➔ **Advies:** Het is sterk aan te bevelen om gebruik te maken van de IMPACT Toolkit en hier de doelen op af te stemmen.

Zijn de huidige doelstellingen Acceptabel?

Het is van belang dat het doel acceptabel is voor alle betrokkenen, zodat er voldoende draagvlak is om het doel te bereiken. Dit geldt voor de deelnemers, maar ook voor de uitvoerders van BORG. Bij de deelnemers gaat dan vooral om erkenning dat er geweld is gepleegd tegen de (ex)partner en motivatie om dit in de toekomst te voorkomen. Deze twee elementen zijn op dit moment al opgenomen in de selectiecriteria en dienen in het intakegesprek met de client besproken te worden. Maar ook na toepassing van de selectiecriteria is er een diverse groep aan deelnemers, die niet alleen van elkaar verschillen in criminogene risicofactoren en behoeften, maar ook in 'responsiviteit' (de tweede 'R' van het RNR-model). Dat wil zeggen: leerstijl, motivatie en intellectuele mogelijkheden van de cliënt. In een intakegesprek kan hiernaar geïnformeerd worden en kunnen de (behandel)doelen met iedere deelnemer besproken worden en, indien nodig, aangepast worden.

Om ook draagvlak te creëren in de organisatie, is het van belang om de medewerkers die betrokken zijn bij de uitvoering van de BORG te bevragen naar hun visie op de doelstelling. Het is niet duidelijk in welke mate de visie van de medewerkers mee is genomen in het opstellen van de huidige doelstelling. Wel geeft de knelpuntenanalyse (Dijkstra & Tan, 2020) een eerste inzicht in de visie van medewerkers.

- ➔ **Advies:** Inventariseer de visie van medewerkers op de huidige doelstelling en pas deze indien nodig aan wanneer er onvoldoende draagvlak is.
- ➔ **Advies:** Leg de doelstelling (bijvoorbeeld in het intakegesprek) bij de potentiële deelnemers voor en stel met iedere deelnemer samen SMART geformuleerde behandeldoelen samen die

enerzijds aansluiten bij de doelstelling van het programma en anderzijds aansluiten bij de criminogene risico's, - behoeftes en responsiviteit.

Zijn de huidige doelstellingen Realistisch?

Doelstellingen zijn realistisch wanneer ze haalbaar zijn en het plan (de stappen richting het behalen van het doel) uitvoerbaar is. De knelpuntenanalyse (Dijkstra & Tan, 2020) laat zien dat er bij (geïnterviewde) medewerkers twijfels zijn over de haalbaarheid van de huidige doelstelling. Zoals eerder vastgesteld zijn de huidige doelstellingen gebaseerd op gedragsverandering. In de interviews die Dijkstra en Tan (2020) uitvoerden met de trainers stelden zij echter vast dat *"het doel om het gedrag ook echt te veranderen moeilijker te bereiken [is] en ook moeilijker te toetsen."* (p.17). Aansluitend wordt nadrukkelijk vermeldt dat BORG een training is. Geen behandeling. *"Dit punt wordt zowel door ontwikkelaars als trainers meermalen benadrukt: de ambitie van de BORG is om plegers inzicht in hun eigen gedrag te geven en te motiveren voor eventuele vervolghulp. Plegers leren reflecteren op hun aandeel in het geweld en hen wordt inzicht en oefening gegeven in hoe zij nu en in de toekomst anders kunnen reageren in conflictsituaties."* (p.12). Dit laat zien dat de medewerkers die betrokken zijn bij de uitvoering van de BORG de 'nieuwe' doelstellingen (gericht op gedragsverandering) te ambitieus vinden en de haalbaarheid de 'oude' doelstellingen (gericht op 'motiveren', 'leren', en 'kennismaken met') realistischer vinden.

Het punt dat BORG geen behandeling is, maar een training is bij het formuleren van de doelstelling zeer relevant. In de theoretische onderbouwing uit 2012 schreven Lünemann & Drost) hierover het volgende: *"De training is gericht op de-escalatie om zo de veiligheid van het slachtoffer te vergroten. De motivatie om te komen tot het nemen van verantwoordelijkheid voor het gepleegde geweld en tot gedragsverandering is dikwijls niet direct aanwezig onder deze doelgroep. Deze relatief korte training (12 groepsbijeenkomsten en 3 gesprekken) is daarom gericht op het motiveren van de deelnemers, op het leren beheersen van agressie in de partnerrelatie door het nemen van een time out en de deelnemer te motiveren voor een eventuele vervolghulp of vervolgtraject."* (p.16) Verderop wordt vermeld: *De training kan worden beschouwd als een 'voorwas' waarna verwijzing kan plaatsvinden naar andere justitiële gedragsinterventies, vormen van behandeling bij forensische zorg of GGZ, relatietherapie et cetera.* (p.28).

Zoals geconstateerd zijn de doelstellingen in de loop der jaren 'verzaagd' naar daadwerkelijke gedragsverandering. De reden hiervoor is niet voldoende duidelijk en ook niet in lijn met de theoretische onderbouwing. Maar daarnaast is (zover ons bekend) de training tussentijds niet aangepast in duur en intensiviteit. De contradictie tussen het 'nieuwe' hoofddoel en de 'oude' opzet van BORG, is ook in de knelpuntenanalyse en de effectmeting geconstateerd. Zo stellen Beijersbergen en Piersma (2022) in de effectmeting vast dat *"het huidige hoofddoel en de subdoelen wellicht te hoog gegrepen [zijn] voor een relatief kortlopende interventie als de BORG-training."* (p.91) Zij geven vervolgens twee opties voor aanpassingen. *"Als de BORG-training wordt gezien als een op zichzelf staande interventie en (zoals vanaf het begin af aan was beoogd) zich gaat richten op een lichtere doelgroep, is het stoppen van het partnergeweld wellicht een haalbare doelstelling. Als de BORG-training echter wordt gezien als een 'voorwas programma' voor meer gespecialiseerde hulpverlening en zich gaat richten op een zwaardere doelgroep dan vraagt dit om bescheidener doelen, bijvoorbeeld het motiveren van de deelnemer voor het vervolgtraject en het in kaart brengen van de problematiek en de hulpvraag."* (p.91)

Als onderdeel van de knelpuntenanalyse hebben Dijkstra en Tan (2020) een expertmeeting georganiseerd. Hieruit gaven deelnemers onder andere aan dat de BORG gebaat is bij *"alternatieve en bescheidener doelen (...) omdat gedragsverandering bij de deelnemer mogelijk een te ambitieus doel [is] om in een 12-weekse training te bereiken."* (p.31). Als voorbeeld werd genoemd: *"bewustwording en inzicht krijgen in eigen gedrag en houding (via ABC) bij de deelnemer en inzicht in waar de agressie vandaan komt en wat de deelnemer aan vervolghulp nodig heeft bij de reclassering."* (p.31). Deze nieuw voorgestelde doelstellingen komen grotendeels overeen met de 'oude' doelstellingen uit 2012.

- ➔ **Advies:** Stem het doel af op de positie van de BORG-training. Is het een op zichzelf staande interventie? Of een 'voorwas-programma'?

Zijn de huidige doelstellingen Tijdsgebonden?

De laatste letter van SMART gaat over het belang om een tijdsbestek vast te stellen voor je doelen. In aansluiting op voorgaande, is het de vraag of het realistisch is om gedragsverandering te bereiken bij een 12 wekelijkse training. De Europese Standaarden hebben normen opgesteld over de duur van een plegerinterventie. Zij spreken over een minimum duur van 6 maanden (uitgewerkt naar een minimum van 51 uur voor een groepsinterventie of 27 uur voor een individuele interventie). Vanuit dat oogpunt is de BORG inderdaad een 'relatief korte training'.

- ➔ **Advies:** Stem het doel af en de intensiteit en duur van de BORG-training op elkaar af. Dit betekent concreet dat BORG bij een 12 wekelijkse training niet het doel 'gedragsverandering' kan bereiken. Wanneer dit wel het gewenste doel is, dan dient de training in intensiteit en duur uitgebreid te worden.

2.3 Aanpak

In het 'Werkblad Erkeningscommissie' wordt onder '1.3 Aanpak' gevraagd om een omschrijving te geven van 'opzet van de interventie' en 'inhoud van de interventie'.

2.3.1 Opzet van de interventie

De methodiekbeschrijving (Henskens, 2017, p. 11) geeft de volgende omschrijving van de opzet van BORG:

Twaalf groepsbijeenkomsten zijn onderverdeeld in 4 clusters van 3 bijeenkomsten. Deze bijeenkomsten vinden eens per week plaats en duren 2,5 uur. Daarnaast zijn er 3 individuele gesprekken, deze duren elk 1,5 uur. Tussentijds oefenen de deelnemers hun nieuw geleerde vaardigheden in de praktijk. Zij houden een logboek bij waarin zij situaties noteren die wel, of juist niet naar tevredenheid verliepen. Deelnemers die thuis een situatie hebben uitgewerkt, kunnen deze aan de start van een groepsbijeenkomst bespreken.

Voor aanvang van de training heeft de deelnemer een individueel startgesprek met de trainer en toezichthouder, waarbij ook de partner aanwezig is. Na 6 groepsbijeenkomsten is een individuele tussenevaluatie en bij afronding een individuele eindevaluatie. Ook bij deze evaluatiemomenten is de toezichthouder en partner aanwezig. De partner wordt alleen uitgenodigd voor deze gesprekken als de deelnemer hier toestemming voor geeft. Het blijkt dat dit in de meeste gevallen gebeurt. De trainer heeft tijdens de individuele gesprekken aandacht voor de partner: hij vraagt hoe het met haar gaat, hoe de situatie met de deelnemer voor haar is en wat zij nodig heeft.

Daarna volgt in de methodiekbeschrijving een uitleg van het 'carrouselmodel' en 'inhaalsessies'. Het carrouselmodel is ingesteld om deelnemers gedurende de training te laten in- en uitstromen. Daartoe zijn de 12 groepsbijeenkomsten opgedeeld in 4 clusters (A, B, C, en D), waarbij deelnemers bij de eerste bijeenkomst van een cluster kunnen instromen. Er kunnen maximaal drie deelnemers per cluster instromen, hierdoor varieert de groeps grootte per cluster van 8 tot 12 deelnemers.

De inhaalsessies zijn ingesteld om deelnemers die te vaak afwezig zijn nog binnen de interventie te houden. Als regel mogen deelnemers twee keer afwezig zijn zonder consequenties. De deelnemer wordt dan gebeld door de toezichthouder om de reden van afwezigheid vast te stellen en een afspraak te maken voor een 'inhaalsessie' van 30 minuten waarin de deelnemer wordt bijgepraat over de leerstof. Wanneer een deelnemer drie keer ongeoorloofd verzuimd, stopt de training en vraagt de toezichthouder bij de rechter de bijzondere voorwaarde om te zetten in een gevangenisstraf.

Is BORG een groepstraining en/of individuele training?

De BORG wordt neergezet als groepstraining, maar kent ook veel individuele elementen. Wanneer de individuele gesprekken precies plaatsvinden is niet geheel duidelijk. In de effectmeting (Beijersbergen & Piersma, 2022, p.24) wordt op basis van de managementhandleiding (2017) beschreven dat een cluster bestaat uit drie groepsbijeenkomsten, waarna een week volgt waarin de individuele gesprekken plaatsvinden. De training start met een individueel intakegesprek ('startgesprek') waarin de deelnemer (en partner) praktische informatie krijgen over de training, waarin ook het ABC-model, het ruziescenario en de *time-out* procedure worden geïntroduceerd. Na twee clusters volgt een tussenevaluatie. Na afronding van alle vier clusters volgt een eindgesprek. De individuele gesprekken worden door de trainer en toezichthouder uitgevoerd. Indien mogelijk is de partner ook aanwezig.

In de effectmeting wordt ook vermeld dat BORG in zijn geheel individueel aangeboden kan worden, *"bijvoorbeeld als de dader groepsongeschikt is"* (Beijersbergen & Piersma, 2022, p.24, verwijzend naar 3RO, 2016). Wat de criteria voor 'groepsongeschikt' zijn, is niet duidelijk. Dijkstra en Tan (2020) geven een aantal voorbeelden. Iemand kan niet in de groep passen, de taal onvoldoende beheersen, beperktere cognitieve vaardigheden hebben of praktische redenen hebben (zoals niet passende werktijden- en locaties). In de procesevaluatie, die Beijersbergen en Piersma (2022) als onderdeel van de effectmeting uitvoerden, hadden vijf van de dertien geïnterviewden de training individueel gevolgd.

Zoals hierboven benoemd hebben plegers van situationeel geweld vaak moeite met conflicthantering, impulscontrole en emotionele regulatie en is Cognitieve gedragstherapie (CBT) om negatieve denkpatronen en impulsief gedrag te corrigeren en/of training in woederegulatie, stressmanagement en probleemoplossing en/of communicatietraining om partners te helpen conflicten constructief op te lossen en/of en psycho-educatie over gezonde relaties een passende aanpak om risicofactoren te reduceren (zie ook Bouma et al., 2025). Indien de primaire doelgroep 'plegers van situationeel geweld' is, is het aan te bevelen om BORG in de basis als groepstraining aan te bieden.

Hoewel er nog weinig onderzoek is uitgevoerd naar de invloed van de groepsdynamiek op het effect van interventies voor plegers van partnergeweld, zijn er wel sterke aanwijzingen dat de wederzijdse steun en positieve sociale invloed een positief effect hebben (zie Bouma, Van den Akker, Hirschmann & Janssen, 2025, verwijzend naar ook Bouchard & Wong, 2021; Brassard, 2021; Murphy et al., 2022). Deze studies zijn gericht op groepsbehandelingen, en niet op trainingen, maar ook in de effectmeting van BORG komen gelijksoortige voordelen van het trainen in groepsverband naar voren. Namelijk het belang van leren van anderen, het delen van elkaars ervaringen en elkaar verantwoordelijk houden voor het gedrag. Hiervoor is het echter wel van belang om deelnemers te hebben met 'soortgelijke' ervaringen. Dit betekent dat er op zijn minst een groep van deelnemers is die allen plegers zijn van 'situationeel geweld', maar ook variaties in motivatie om te veranderen en niveaus van eerder trauma kunnen de groepsdynamiek negatief beïnvloeden (zie Bouma et al, p.68). Bovendien is het voor het delen van ervaringen van belang dat de deelnemers erkennen dat zij pleger zijn van partnergeweld. Een goede selectieprocedure is daarom van groot belang. Naast de interactie tussen de deelnemers, speelt de interactie tussen de trainers en deelnemers ook een cruciale rol bij het beheren van de groepsdynamiek en het creëren van een omgeving waarin verandering kan plaatsvinden (zie ook paragraaf 3.2).

In het eindoordeel van de erkenningscommissie wordt het carrouselmodel als sterk punt genoemd. Ook Dijkstra en Tan (2020) noemen dit een meerwaarde. Het betekent enerzijds dat plegers snel na de veroordeling instromen. Hierdoor is 'de situatie' volgens Dijkstra en Tan (2020) nog 'vers' en daarmee *"de motivatie meestal groter om aan verandering te werken"* (p.24). Anderzijds kan een deelnemer ook later of na een pauze instromen, indien dat nodig is. Het heeft echter wel consequenties op de groepsomvang en - samenstelling. Deze wisselt gedurende de interventie. Dit kan negatieve consequenties hebben op de groepsdynamiek. Ook wordt uit knelpuntenanalyse en

de procesevaluatie van het WODC (als onderdeel van de effectmeting) duidelijk dat er per regio grote verschillen zijn in groepsomvang en de richting 8 tot 12 deelnemers niet overal gehanteerd wordt. Zo zag het WODC dat twee respondenten de BORG hadden gevolgd in een groep van rond de twaalf deelnemers, waarbij één van hen ervoor pleitte de groep kleiner te maken zodat het 'persoonlijker' zou worden en er 'dieper op zaken ingegaan' kon worden (Beijersbergen & Piersma, 2022, p.74). Maar er waren ook zes respondenten die in een groepsgrootte hadden meegemaakt van drie of vier deelnemers. In deze kleine groepen was volgens de respondenten soms weinig herkenning of aansluiting met de andere groepsgenoten, of werd de groep opgeheven en omgezet naar een individuele training, omdat er een deelnemer afviel (p. 75). Eén van de respondenten stelde zelf vervolgens vast dat het carrouselmodel, waarbij deelnemers elk een andere 'start' en 'eind' moment hebben, in een kleine groep niet goed functioneert.

- ➔ **Advies:** Ervan uitgaande dat de doelgroep 'plegers van situationeel partnergeweld' is, is het advies om BORG in de basis als groepstraining aan te bieden. Maak dit expliciet bij de beschrijving van de aanpak.
- ➔ **Advies:** Stel duidelijke in- en exclusiecriteria op en bepaal vervolgens bij welke exclusiecriteria de individuele BORG nog wel geschikt is (en bij welke niet).
- ➔ **Advies:** Houdt vast aan de gestelde richtlijnen van 8 tot 12 deelnemers per groep. Pas bij kleinere groepen geen carrouselmodel toe. Probeer grotere groepen op te splitsen in twee groepen.

Wie zijn er bij de uitvoering van BORG betrokken?

In de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017) wordt soms verwezen naar de rollen 'trainer' en 'toezichthouder'. Zo wordt in de paragraaf 'inhoud van de interventie' beschreven dat deelnemers van BORG worden aangemeld door de toezichthouder en wordt in de paragraaf 'opzet van de interventie' gesproken over de aanwezigheid van de trainer en de toezichthouder bij drie individuele gesprekken. Een exacte omschrijving van de rol- en taakverdeling ontbreekt. Ook is het niet duidelijk of de toezichthouder en trainer regelmatig met elkaar overleggen. En is het ook niet bekend of de BORG interventie uitgevoerd wordt door één of meerdere trainers.

Zowel uit de knelpuntenanalyse als de effectmeting komt naar voren dat de rol- en taakverdeling in de praktijk diffuus is. Zo bleek bij een derde van de geïnterviewde deelnemers in de effectmeting de trainer en toezichthouder dezelfde persoon te zijn en werd de training soms door één en soms door twee trainers gegeven (Beijersbergen & Piersma, 2022, p.73).

In de knelpuntenanalyse worden nog een aantal rollen beschreven, namelijk die van adviseur, interventiespecialist en beleidsadviseur. Dijkstra en Tan (2020) geven per functie een omschrijving van de taak- en rolverdeling, die zij op hun beurt hebben gebaseerd op de managementhandleiding en 'documentatie speciaal voor de toezichthouder' en interviews (p.25-26). Bij de trainers wordt gesteld dat ze *"soms werken in duo's en in Groningen wordt de training vaak gegeven door een man en een vrouw. Er zijn verhoudingsgewijs landelijk weinig mannelijke trainers beschikbaar."* (p.25). Ook wordt gerefereerd aan de dubbelrol van trainer en toezichthouder en dat er over de uitvoer hiervan verschillend wordt gedacht. Vaak wordt besloten de toezicht van de deelnemers over te dragen wanneer zij als trainer worden aangesteld. Andere respondenten zagen juist meerwaarde in de combinatie (doordat ze de deelnemers beter kennen en kunnen volgen) en behielden de dubbelrol. Daar waar er sprake is van één (of twee) trainer(s) en één toezichthouder, voeren zij in de praktijk – zoals opgesteld – de individuele gesprekken gezamenlijk. Wel constateerden Dijkstra en Tan (2020) op basis van de interviews met een aantal toezichthouders dat zij weinig zicht en grip hebben op de uitvoering van BORG en zij van mening zijn dat er *"winst te behalen valt als toezichthouders en trainers actiever samen optrekken."* (p.26).

- ➔ **Advies:** Beschrijf in de paragraaf 'opzet van de interventie' de rol- en taakverdeling van de betrokken personen bij de uitvoering van BORG. Naast de trainer en toezichthouder, kunnen dat ook de indirect betrokkenen zijn (adviseurs, interventiespecialist en beleidsadviseur).

- ➔ **Advies:** Stel vast of de dubbelfunctie trainer/toezichthouder wenselijk is. Denk na hoe de toezichthouders en trainers actiever samen kunnen optrekken.
- ➔ **Advies:** Monitor op een correcte uitvoering van de omschreven rol- en taakverdeling.

Hoe worden de resultaten van BORG geborgd?

In het 'Werkblad Erkeningscommissie' wordt onder 'opzet van de interventie' gevraagd om een beschrijving te geven van de fasen. *"bijvoorbeeld (1) voorbereiding/ werving (2) uitvoering en (3) afronding/ borging*. Een beschrijving van 'voorbereiding/werving' wordt in de meest recente methodiekbeschrijving (Henskens, 2017) grotendeels al besproken bij het onderdeel 'selecteren van de doelgroep', maar een beschrijving van 'afronding/borging' ontbreekt. Onder het volgende onderdeel 'inhoud van de interventie' wordt beschreven dat in het eindevaluatiegesprek gesproken wordt over 'mogelijke vervolgstappen', maar welke vervolgstappen na de BORG mogelijk zijn is niet duidelijk.

Daarnaast staat BORG niet op zichzelf. Vooral wanneer BORG een 'voorwasprogramma' is, is het nodig om een overzicht op te nemen over mogelijk vervolgtrajecten. Maar ook wanneer het einddoel met BORG behaald wordt, is nazorg verstandig. Daarvoor is het nodig om een beschrijving op te nemen over de positie die BORG inneemt in de ketenaanpak van huiselijk geweld. Dijkstra en Tan (2020) merkten in hun knelpuntenanalyse op dat er *"een vaste samenwerkingsrelatie [is] met forensische zorg"* (p.26). Of hier ook nazorgprogramma's voor de BORG worden aangeboden, is echter niet beschreven. Dijkstra en Tan (2020) stellen dan ook de kritische vraag: *"de BORG is een voorwasprogramma, maar wie verzorgt dan de hoofdwas?"* (p.27). Tevens beschrijven ze dat de reclassering *"vooral vanuit het organisatie-perspectief [kijkt] en in mindere mate vanuit een ketenperspectief naar de aanpak van huiselijk geweld"* en er *"relatief weinig aandacht [is] voor de context van instroom en samenwerking in de keten aan de voorkant. De enige partner in het sociale domein die hier wordt genoemd, is de jeugdbescherming. Er wordt verder geen samenwerking vermeld met bijvoorbeeld ambulante en systeemgerichte interventies in het sociale domein, bijvoorbeeld vanuit de vrouwenopvang, zoals Take a break."* (p. 27). Hetzelfde kan gezegd worden over samenwerking 'aan de achterkant'. Vervolgens gaat het niet alleen om de inbedding van BORG voor de behandeling van de pleger, maar ook om (monitoring) van inbedding van hulpverlening aan het slachtoffer.

- ➔ **Advies:** Geef een beschrijving in fases. Gebruik hiervoor de beschrijving over 'selectie van deelnemers' en 'eindevaluatie'.
- ➔ **Advies:** Concretiseer de 'mogelijke vervolgstappen'. Ook wanneer BORG geen een 'voorwasprogramma' is, is het aan te bevelen om ten minste een beschrijving te geven van andere (justitiële) gedragsinterventies die deelnemers na afronding van de BORG kunnen volgen.
- ➔ **Advies:** Zorg voor voldoende inbedding van de BORG in de ketenaanpak van huiselijk geweld. Dit geldt zowel voor de pleger als het slachtoffer. Neem een beschrijving van de inbedding op onder 'opzet van de interventie'. Evalueer de feitelijke inbedding op knelpunten en succesfactoren.

2.3.2 Inhoud van de interventie

In de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017) is in de paragraaf 'inhoud van de interventie' een beschrijving gegeven van de activiteiten in de training BORG. Zo wordt over de groepssessies het volgende vermeld pp.12-14):

Cluster A: Relaties

Cluster A centreert zich rond het thema 'relaties'. Middels gesprekken en oefeningen wordt bij de deelnemers een besef gecreëerd dat een relatie niet vanzelfsprekend is. De trainer bespreekt taak-, rolverdelingen en afspraken in een relatie: hier wordt niet altijd over gecommuniceerd waardoor er makkelijk misverstanden over kunnen ontstaan. Deelnemers bespreken met elkaar hoe zij zelf taak-, rolverdelingen en afspraken maken in hun relatie: onderhandelen zij met hun

partner, of nemen zij bijvoorbeeld oude gewoonten over uit hun eigen gezin? Hierna volgen een paar inzichtgevende oefeningen en oefeningen met sociale vaardigheden als 'eens worden', 'luisteren', 'onderhandelen' en 'verplaatsen in een ander' (voor uitwerking: zie trainershandleiding).

Cluster B: Triggers en signalen

Dit cluster gaat over: 'Ken jezelf in je relatie'. In deze bijeenkomsten worden persoonlijke risicofactoren en emoties behandeld die voorafgaan aan partnergeweld. De deelnemers bekijken welke triggers bij henzelf en bij hun partner de kans op geweld verhogen. Bijvoorbeeld, bij deelnemer X verhoogt een bezoek aan zijn schoonouders de spanning omdat hij dan steeds het gevoel krijgt dat schoonmoeder en partner hem vals beschuldigen. Als hij alcohol drinkt, is de kans op geweld groot. In het onderdeel 'signalen' gaan de deelnemers na waar in het lichaam de spanning zich ophoopt. Door tijdig te signaleren wanneer zij boos worden, kunnen zij deze spanning bijsturen door bijv. een time-out te nemen of door zelfspraak toe te passen. Met behulp van de woedethermometer wordt de spanning 'gemeten'. De trainer ondersteunt de deelnemers in het bijsturen van woede en de deelnemers doen dit onderling. Blinde woede is niet iets dat je overkomt: je kunt er iets mee doen. Deelnemers spreken elkaar aan op hun verantwoordelijkheid.

Cluster C: Kracht van gedachten

In dit cluster komt het ABC-model aan de orde. De deelnemers leren dat hun gevoelens en gedrag niet direct worden bepaald door de situatie waarin zij verkeren maar veeleer door de manier waarop zij tegen de situatie aankijken, of door de betekenis die zij aan de situatie geven. Er wordt aandacht besteed aan denkfouten en de manier waarop zij geneigd zijn om hun gedrag goed te praten. De trainer legt dus een verband tussen dit zg. 'neutraliseren' en partnergeweld. Deelnemers gaan bij zichzelf na of zij bepaalde uitspraken als: 'Ja, maar zij...', 'Het was maar een tik' of 'Vroeger was ik erger' herkennen. Kunnen zij hun eigen aandeel benoemen? Hierna brengen de deelnemers de gevolgen van het geweld voor henzelf en voor hun omgeving in kaart. Problemen in de relatie worden openlijk besproken: welke niet-helpende gedachten liggen hieraan ten grondslag, en hoe kunnen deze worden omgezet in helpende gedachten? Het tweede deel van cluster C besteedt aandacht aan een probleemoplossingsstrategie. Een mens kan allerlei problemen tegen komen in zijn leven. In het 'Stop en Denk'-model leren de trainers de deelnemers om stapsgewijs van een probleem naar een oplossing toe te gaan. De stappen zien er als volgt uit:

1. Negatieve gevoelens/signalen;
2. Wat is mijn probleem;
3. Wat wil ik;
4. Wat zou ik kunnen doen;
5. Wat is mijn plan;
6. Hoe is het gegaan.

Cluster D: Het systeem

In dit cluster wordt het thema 'ouderschap' geïntroduceerd. De trainer kijkt met de deelnemers naar de invloed die hun ouders/opvoeders op hen hebben (gehad). Deelnemers die zelf als kind geweld hebben meegemaakt, worden uitgenodigd om aan te geven welke gevolgen dit heeft gehad op hun gezin. Er wordt een filmfragment ('Vergeten kinderen') getoond waarop kinderen vertellen over de gevolgen van het geweld. De deelnemers met biologische, pleeg- en/of stiefkinderen geven aan welke gevolgen het geweld heeft voor deze kinderen. De trainer vraagt hoe de partner in haar rol van moeder wordt beïnvloed door het geweld: kan zij nog een goede moeder zijn? De deelnemers die vader zijn, gaan na hoe zij hun vaderschap opnieuw vorm

kunnen geven: hoe kunnen zij het vertrouwen van hun kinderen opnieuw winnen en veiligheid bieden? Het cluster wordt afgerond met een oefeningen rond assertiviteit.

Wat is de overkoepelende aanpak?

Er wordt een omschrijving van de activiteiten beschreven, maar een beschrijving van de overkoepelende aanpak ontbreekt. In de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017) van de methodiekbeschrijving wordt in paragraaf 3 ('Onderbouwing') Cognitieve gedragstherapie uitgelegd, om vervolgens te vermelden dat 'in BORG bovengenoemde de-escalerende technieken en cognitief-gedrags-therapeutische methoden [worden] toegepast' (p.25). Het is aan te bevelen om al in de paragraaf 'aanpak' te introduceren dat de aanpak van BORG gebaseerd is op cognitieve gedragstherapie. Verderop wordt echter in de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017) gesteld dat 'internationaal onderzoek [aan]toont dat alleen CGT slechts beperkt effectief is. Lawson en collega's (2012) pleiten daarom voor een geïntegreerde aanpak. In BORG is CGT ingebed in een mix van methoden waarvan uit literatuur blijkt dat ze aanslaan bij partnergeweld. Voor met name het samengaan van CGT en MI bestaat evidentie (Lawson e.a, 2012)' (p.25), waarna een omschrijving en onderbouwing van het gebruik van Motivational Interviewing (MI) volgt. Het is echter niet duidelijk of het verhogen van motivatie onderdeel is van de overkoepelende aanpak, of één van de methodes is die ingezet worden om het succes van de interventie te vergroten (zie hierna).

Dat de effecten van plegerinterventies die alleen het CGT-model hanteren beperkt is, wordt in de uitkomsten van de systematische literatuurstudie (Bouma, Van den Akker, Hirschmann & Janssen, 2025). bevestigd. Wanneer in wetenschappelijke studies gesproken wordt over een 'geïntegreerde aanpak' gaat het echter meestal over het combineren van de 'traditionele' modellen: CGT en Duluth. Zo gebruikt de Spaanse plegerinterventie PRI-MA bijvoorbeeld feministische inzichten die ook aan de basis staan van het Duluth-model, en voegt daarbij CGT-interventies toe om gedragsverandering te ondersteunen (Bouma et al., 2025, paragraaf 4.4). Het I3-model is een ander voorbeeld van een plegerinterventie waarin verschillende theoretische perspectieven worden gehanteerd (waaronder het CGT-model) en een meer flexibele en aangepaste aanpak voor plegers van partnergeweld biedt (Bouma et al., 2025, paragraaf 4.5). Ook worden zogenaamde 'gemeenschapsgerichte' modellen besproken, waarin de interventies de bredere gemeenschap actief betreft bij het voorkomen en aanpak van huiselijk geweld (Bouma et al., 2025, paragraaf 4.5). In de literatuurstudie wordt besproken dat 'westerse landen' over het algemeen nadruk leggen op groepsinterventies, gericht op de pleger, maar dat in andere regio's gemeenschapsgerichte modellen de overhand hebben. (Bouma et al, 2025, paragraaf 2.2). Voor het uitvoeren van BORG op Caraïbisch Nederland is het aan te bevelen om deze modellen in overweging te nemen. Meer in het algemeen is systeemgericht werken nodig in de aanpak van partnergeweld en is het voor Nederland als multiculturele samenleving gewenst om daarbij ook de 'extended family' erbij te betrekken.

- ➔ **Advies:** Start de paragraaf 'aanpak' met een omschrijving van de overkoepelende aanpak.
- ➔ **Advies:** Het is aan te bevelen BORG door te ontwikkelen naar een 'geïntegreerde aanpak'. In hoofdstuk 5 van de systematische literatuurstudie zijn een aantal nieuwe modellen gepresenteerd die, ten opzichte van de BORG, een meer stevige theoretische basis hebben en als inspiratie kunnen gelden.

Is de aanpak voldoende afgestemd op de criminogene behoeften van plegers van partnergeweld?

Uit de systematische literatuurstudie komt naar voren dat interventies die de richtlijnen van het RNR-model hanteren significante positieve effecten hebben op de vermindering van recidive

(Bouma et al., 2025, verwijzend naar Travers et al., 2021). Zoals al eerder vermeldt, is het aan te bevelen om het RNR-model ook bij de doorontwikkeling van de BORG te hanteren.

De eerste R staat voor het Risicobeginsel en is hierboven bij de afbakening van de doelgroep omschreven (paragraaf 2.1.1). De N staat voor het Behoeftebeginsel, waarbij wordt gesteld dat de inhoud van de interventie in overeenstemming moet zijn met de factoren die de gepleegde delicten verklaren en/of voorspellen (zie ook Movisie, 2025). De criminogene behoeften zijn verbonden aan de criminogene risicofactoren. De systematische literatuurstudie (Bouma, van den Akker, Hirschmann & Janssen, 2025) laat zien dat een aantal criminogene risicofactoren sterker gelden voor plegers van partnergeweld. Dit betekent dat ook in de opzet van plegerinterventies rekening gehouden moet worden met andere, meer specifieke, criminogene behoeften. Deze zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 2: Prominente criminogene behoeftes bij plegers van partnergeweld

Criminogene behoefte	Aanwezig bij algemene delinquenten?	Sterker aanwezig bij plegers van partnergeweld?
Geschiedenis van antisociaal gedrag	♦ Soms	✅ Sterker → Het ervaren van of getuige zijn van geweld in de jeugd vergroot de kans op gewelddadig gedrag in volwassen relaties (Whitfield et al., 2003).
Antisociale cognities (criminele denkpatronen)	✅ Ja	✅ Sterker → Bevat patriarchale overtuigingen en acceptatie van geweld tegen vrouwen (Heise & Kotsadam, 2015).
Antisociale associaties (vriendenkring met criminele invloed)	✅ Ja	♦ Nuance → Focus op opgroeien in gewelddadige huishoudens, maakt de kans om gewelddadig gedrag te herhalen in hun eigen relaties groter (Whitfield et al., 2003).
Impulscontrole- en agressieproblemen	✅ Ja	✅ Sterker → Plegers van partnergeweld hebben vaker moeite met woederegulatie en frustratietolerantie (Eckhardt et al., 2013).
Jaloezie en controlebehoefte	❌ Minder relevant	✅ Uniek voor partnergeweld → Voortkomend uit wantrouwen en angst voor verlies van controle (Dutton, 2006) en gerelateerd aan traditionele gendernormen.
Partnerafhankelijkheid en hechtingsproblemen	♦ Soms	✅ Sterker → Veel plegers van partnergeweld vertonen emotionele afhankelijkheid en angstige/vermijdende hechtingsstijlen (Murphy & Eckhardt, 2005).
Seksistische overtuigingen en genderrollen	❌ Zelden	✅ Sterker → Acceptatie van traditioneel patriarchale normen verhoogt het risico op partnergeweld (Heise & Kotsadam, 2015).
Middelenmisbruik (alcohol/drugs)	✅ Ja	✅ Sterker → Alcohol- en drugsmisbruik is een sterke risicofactor voor escalatie van partnergeweld (Cafferky et al., 2018).
Sociale isolatie en partnercontrole	❌ Minder relevant	✅ Uniek voor partnergeweld → Behoeft om de partner te isoleren als controlemiddel (Dutton & Corvo, 2006).

In de huidige opzet is het niet duidelijk of en hoe BORG aansluit op de criminogene risicofactoren.

‘Sociale isolatie en partnercontrole’ is specifiek gericht op doelgroep ‘dwingende controle’. Deze doelgroep is mogelijk ook niet gebaad bij intensieve en individuele therapie (zie ook paragraaf

2.1.1). Er van uitgaande dat BORG in de basis een groepsinterventie is (en blijft), is het te beargumenteren dat deze cliënten geen onderdeel vormen van de BORG. De behoefte om de partner te isoleren als 'controlemiddel' is echter ook sterk geassocieerd met patriarchale overtuigingen en daarmee sterk verbonden met de criminogene behoeften 'bevat patriarchale overtuigingen en acceptatie van geweld tegen vrouwen' en 'seksistische overtuigingen en genderrollen' een rol. Het thema van Cluster D is 'het systeem'. Dit doet vermoeden dat de BORG een systeemgerichte aanpak hanteert. Systeemgericht werken richt zich op de complexe interacties tussen individuen, sociale systemen en de natuurlijk omgeving. Het gaat met andere woorden niet alleen om de relatie tussen pleger en slachtoffer, maar ook de relatie met de sociale omgeving en de maatschappij in zijn geheel. In het artikel 'Systeemgericht werken bij (ex-)partnergeweld. De dynamiek van huiselijk geweld' geeft Movisie (Drijfhout & Westerveld, 2024) de volgende omschrijving: "Systeemgericht werken bij (ex-)partnergeweld betekent dat huiselijk geweld benaderd én verklaard wordt vanuit het niveau van de cultuur, de maatschappij, het netwerk om het gezin heen, de omstandigheden in en rond het gezin, de interactie tussen mensen die veroorzaakt wordt door het geweld en het individu met zijn biologische context." De criminologische risicofactoren die verband houden met patriarchale overtuigingen spelen zich af op het maatschappelijke en culturele niveau. Systeemgericht werken is daarmee onlosmakelijk verbonden met gendersensitief werken.

In de knelpuntenanalyse is echter vastgesteld dat de BORG de partner en het partnerperspectief onvoldoende betreft en hierdoor *"weinig systeemgericht [is], terwijl dit in de aanpak van geweld wel leidend is."* (Dijkstra & Tan, 2020, p. 37). Ook stellen Dijkstra en Tan (2020) vast dat de BORG vooral een genderneutrale benadering lijkt te hanteren. Hiermee speelt de BORG op dit moment onvoldoende in op deze criminogene behoeften en heeft het onvoldoende aandacht voor gender als belangrijke factor voor het ontstaan en voortduren van partnergeweld. Een ander argument om systeemgericht en gendersensitief te werken, is dat dit aansluit bij de uitgangspunten van de bredere ketenaanpak van huiselijk geweld. Zo wordt met de komst van de visie 'gefaseerd samenwerken aan veiligheid' ingezet op het verstevigen van een "multidisciplinaire en systeemgerichte samenwerking". Daarnaast is recent de landelijke aanpak 'gendergerelateerd geweld' gelanceerd (TK 2023-2024, 28 345, nr. 269) waar 'aanpak van plegers' en meer specifiek de BORG-training onderdeel is (p.11).

- ➔ **Advies:** In overeenstemming met het Dijkstra en Tan (2020, Advies 5, p. 34) is het aan te bevelen om BORG meer systeemgericht en gendersensitiever te maken.

In Cluster D wordt ook aandacht gegeven aan deelnemers die zelf als kind geweld hebben meegemaakt. De vraag is echter of het 'uitnodigen om aan te geven welke gevolgen dit heeft gehad op hun gezin' voldoende is om voldoende te voldoen aan de eerste en de derde criminogene behoefte ('geschiedenis van antisociaal gedrag' en 'opgroeien in gewelddadige huishoudens'). Een (aanvullende) traumagerichte behandeling is passender.

- ➔ **Advies:** Inventariseer of de BORG meer aandacht kan geven aan trauma, of welke aanvullende traumagerichte behandeling deelnemers kunnen volgen (voorafgaand, tijdens of na afronding van de BORG).

Gezien de huidige exclusiecriteria en ook de inhoudelijke beschrijving van de training lijkt de BORG geen tot weinig aandacht te besteden aan middelenmisbruik. Het is aan te bevelen dit expliciet op te nemen in de theoretische onderbouwing, maar hierbij ook te beschrijven welke behandeling deze cliënten als alternatief voor BORG ontvangen en of het mogelijk is dat cliënten deze behandelingen in combinatie met BORG kunnen afnemen (als voor-, na, of gecombineerd traject).

- ➔ **Advies:** Neem in de theoretische onderbouwing op waarom de BORG niet aansluit op de criminogene behoefte 'sociale isolatie en partnercontrole' en 'middelenmisbruik'. Beschrijf welke behandeling deze cliënten als alternatief (of naast) BORG kunnen ontvangen.

De huidige aanpak van BORG lijkt primair gericht op de vierde, vijfde en (in mindere mate) de zesde criminogene behoefte (resp. impulscontrole- agressieproblemen; jaloezie en controlebehoefte; partnerafhankelijkheid en hechtingsproblemen). Ook de genoemde methoden 'time-out' en 'ruziescenario' lijken hierbij te passen. De BORG wordt echter niet als zodanig gepositioneerd.

- ➔ **Advies:** Denk na over de positionering van BORG als interventie en welke criminogene behoeften op de voorgrond staan.

Welke (werkzame) methodieken worden ingezet?

Naast dat interventies meer kans van succes hebben wanneer rekening wordt gehouden met het heterogene karakter van de groep van plegers van partnergeweld, is een aanvullende manier om de effectiviteit van plegerinterventies te vergroten om in te zetten op werkzame elementen. Het behouden en vergroten van de motivatie om te veranderen, is een belangrijk werkzaam element om tussentijdse uitval te verminderen en succesvolle resultaten te vergroten (zie Bouma et al., 2025, paragraaf 5.1). Motivational Interviewing is één van de technieken die hiervoor ingezet kan worden. Andere technieken zijn bijvoorbeeld Individueel Motivatieplan (IMP) en Technieken van Motiverende Gespreksvoering (MITs). Een meer overkoepelende aanpak om de motivatie te vergroten, is het zogenaamde 'stages of change' model (ook bekend als het Transtheoretische Model van gedragsverandering of TTM). Het is niet duidelijk of de BORG als overkoepelende aanpak het vergroten van motivatie heeft, of technieken inzet op motivatie te verhogen. Ook wordt in de beschrijving niet duidelijk wanneer en hoe MI wordt ingezet.

In Cluster C wordt het ABC-model geïntroduceerd. Dit model wordt in paragraaf 3 ('Onderbouwing') omschreven als een "*cognitief-gedragstherapeutische methode*" (p.25). Wanneer de BORG het CGT-model inderdaad als basis heeft, is het ABC-model dan de overkoepelende methode? Of één van de methodieken die wordt ingezet?

Eén van de subdoelen is 'deelnemer past een time-out' procedure toe. In Cluster B wordt de 'time-out' procedure echter als mogelijk optie genoemd om door deelnemers te hanteren. Het is daarom niet duidelijk welke positie de 'time-out' procedure precies inneemt.

Tot slot wordt in de methodiekbeschrijving soms ook gerefereerd naar het 'ruziescenario'. Het is niet duidelijk of dit een methode is en of dit een vast onderdeel is van de aanpak.

- ➔ **Advies:** Stel vast welke methoden ingezet (moeten) worden om voldoende aan te sluiten bij de criminogene behoeften (waar de BORG zich op richt). Neem deze overweging mee in de beschrijving en theoretische onderbouwing van de aanpak.
- ➔ **Advies:** Het is aan te bevelen om te kijken welke werkzame elementen nog verstevigd of toegevoegd kunnen worden. In hoofdstuk 6 van de systematische literatuurstudie zijn in de eerste paragraaf werkzame elementen beschreven die inzetten op het voorkomen van tussentijdse uitval (waaronder selecteren en bevorderen van motivatie). In de tweede paragraaf zijn vervolgens de werkzame elementen in op de opzet en de uitvoering van plegerinterventies beschreven.

3 Uitvoering

In het 'Werkblad Erkeningscommissie' wordt onder 'uitvoering' gevraagd om een omschrijving te geven van 'materialen', 'type organisatie en locatie', 'opleiding en competenties van de uitvoerders', 'kwaliteitsbewaking', 'randvoorwaarden', 'implementatie' en 'kosten'.

3.1 Materialen

In de methodiekb beschrijving (Henskens, 2017, p.15) wordt een lijst gegeven van de materialen die bij de uitvoering van BORG worden gebruikt:

Materiaal voor de regio/uitvoering:

- Managementhandleiding.

Materiaal voor de trainer:

- Trainershandleiding waarin de training concreet, per bijeenkomst, uitgewerkt is;
- Flip-over/whiteboard met stiften;
- Afspeelapparatuur voor filmpjes.

Materiaal ten behoeve van werving/selectie:

- Factsheet voor OM/ZM
- Folder voor de reclasseringsorganisaties;
- PowerPoint presentatie voor OM/ZM en reclassering met uitleg over de doelgroep, werving/selectie, inhoud training, enz, te gebruiken bij voorlichtingsbijeenkomsten;
- Folder voor kandidaat-deelnemer

Materiaal ten behoeve van de evaluatie van BORG;

- Eindevaluatie voor de deelnemer;
- Eindverslag per training, per deelnemer, in te vullen door de trainer en te gebruiken voor de terugkoppeling naar OM/ZM en reclassering, ter ondersteuning van het gehele traject van de cliënt.

Dit is een duidelijke beschrijving en heeft ook geen kritiek ontvangen. In de knelpuntenanalyse omschrijven Dijkstra en Tan (2020) dat de BORG 'een zeer gestructureerd programma [is] dat gedetailleerd is uitgeschreven'. Zij merken hierbij op dat er 'weinig ruimte is voor invulling door de trainer'. Dit wordt neutraal omschreven en niet expliciet als knelpunt. Sterker, ze wijzen erop dat dit de programma-integriteit zou kunnen bevorderen (zie hierna). Wel constateren ze als knelpunt dat de materialen niet in een 'samenhangend kader' worden gepresenteerd. Zo is de theoretische onderbouwing (Lünnemann & Drost, 2012) een losstaand document. De theorieën zijn niet geïntegreerd in de handleiding. Zo ontbreekt een uitleg van onderliggende principes van ingezette methodieken (zoals het ABC-model). Mede omdat in de opleiding wel aandacht is voor deze theoretische principes, stellen de geïnterviewde trainers vast dat zij 'prima uit te voeren' met het materiaal (p.24). Voor een 'buitenstaander' is het volgens Dijkstra en Tan (2020) echter 'een set aan instructies die een kop, een staart en een kapstok' missen, wat bredere verspreiding van de BORG (bijvoorbeeld in het ongedwongen kader) uitdagend maakt (p.24).

- ➔ **Advies:** Inventariseer de mogelijkheden om meer samenhang aan te brengen in de interventiematerialen.

3.2 Type organisatie en locatie

De meest recente methodiekbeschrijving (Henskens, 2017, p.15) geeft de volgende omschrijving van de type organisatie(s) die de interventie kan/kunnen uitvoeren en op welk soort locaties de interventie uitgevoerd wordt.

BORG wordt uitgevoerd op de locaties van Reclassering Nederland, SVG Verslavings-reclassering en Leger des Heils, Jeugdbescherming- en Reclassering.

De ruimte aldaar:

- Is groot genoeg voor maximaal 12 personen (10 deelnemers en 2 trainers);
- Is voldoende geventileerd;
- Is vrij van geluidshinder;
- Heeft voldoende tafels en stoelen;
- Heeft een beamer of televisie;
- Er is een aparte ruimte voor pauzes.

Omdat extramurale groepen vooral aan het einde van de middag of aan het begin van de avond worden gegeven, dient er naast de trainers altijd iemand (receptionist of beveiligingsbeambte) in het pand te zijn die in geval van nood alarm kan slaan. Ook dient te worden voorzien in ontvangst van de deelnemers, die naar de trainingsruimte moeten worden gebracht.

Dit is een duidelijke beschrijving en heeft ook geen kritiek ontvangen vanuit de Erkeningscommissie of de knelpuntenanalyse. In de literatuurstudie (wordt beschreven dat de locatie een belangrijke rol speelt bij de mate van betrokkenheid van deelnemers aan de training (Bouma et al, 2025, verwijzend naar Bouchard & Wong, 2021). Het gaat daarbij ook om logistieke aspecten (zoals bereikbaarheid van de locatie). Dit aspect is niet in de beschrijving opgenomen. Een andere randvoorwaarde heeft betrekking op het tijdstip. Dat moet in afgestemd worden op de behoeftes en mogelijkheden van de deelnemers. Er wordt in de beschrijving vermeldt dat de trainingen aan het einde van de middag of begin van de avond te geven, maar het is niet duidelijk of deze keuze gebaseerd is op de voorkeur van deelnemers.

- ➔ **Advies:** Neem als voorwaarde op dat de ruimte goed bereikbaar is. Geef een onderbouwing van het gekozen tijdstip.
- ➔ **Advies:** Stem deze logistieke aspecten af met de doelgroep. Indien dit al gebeurt is, voeg dat toe in de methodiekbeschrijving.

3.3 Opleiding en competenties van de uitvoerders

In de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017, pp.15-16) is het volgende opgenomen over de opleiding en competenties van de uitvoerders:

De trainer geeft de BORG training. Hij/zij heeft een afgeronde, voor het werk relevante opleiding op hbo of universitair niveau en voldoet aan onderstaande vaardigheden/kennis:

- ➔ Kan omgaan met justitiabelen en hun leefwereld;
- ➔ Kan werken met groepen en kan groepsprocessen hanteren;
- ➔ Heeft communicatieve en sociale vaardigheden;
- ➔ Heeft op gedragsbeïnvloeding gerichte vaardigheden;
- ➔ Heeft MI-vaardigheden om deelnemers te motiveren en te activeren;
- ➔ Heeft gedegen praktijkkennis, blijkend uit het kunnen werken met diverse categorieën justitiabelen.

Nieuwe trainers van BORG volgen eerst de basisopleiding Kernvaardigheden (KeVa: 4 dagen). Hierna volgen zij een specifieke BORG opleiding, verzorgd door interventiespecialisten van het 3RO Opleidingshuis (6 dagen). Deze BORG opleiding wordt afgesloten met een certificaat en een

voorlopige licentie. Na deze twee opleidingen worden de trainers ingezet op de uitvoering van BORG. BORG wordt uitsluitend uitgevoerd door opgeleide, gecertificeerde trainers. Zonder licentie mogen geen trainingen gegeven worden.

In de literatuurstudie (Bouma, Van den Akker, Hirschmann & Janssen, 2025) wordt benadrukt dat de begeleider, of trainer, een belangrijke rol heeft in het veranderproces van de deelnemers (zie ook Pearson et al., 2020). Zo speelt de trainer een cruciale rol bij het beheren van groepsdynamiek en het stimuleren van betrokkenheid van deelnemers (zie ook Morrison et al., 2021a) en wijzen Van Tilburg en collega's (2022) op het belang van de relatie tussen de begeleider en de deelnemers, wat ook wel als 'alliantie' of 'werkalliantie' wordt aangeduid, en de unieke factor van groepscohesie in groepsbehandeling (verwijzend naar Marmarosh, 2019; Rosendahl et al., 2021; Shechtman & Kiezel, 2016).

Morrison en collega's (2019a) beschrijven vier kenmerken van begeleiders die deelnemers als nuttig of bevorderlijk beschouwen in het veranderingsproces. Het eerste kenmerk richt zich op de kenmerken van een effectieve begeleider en bestaat uit betrokkenheid, niet-oordelen en eerlijkheid en uitdaging. Deze kenmerken komen deels overeen met de gevraagde vaardigheid 'kan omgaan met justitiabelen en hun leefwereld'. Het tweede kenmerk beschrijft de ervaring en expertise van de begeleider. Hieronder vallen de gevraagde 'communicatie en sociale vaardigheden', 'gedragsbeïnvloeding gerichte vaardigheden', 'MI-vaardigheden' en 'gedegen praktijkkennis'. Het gaat volgens Langhinrichsen-Rohling (2022) echter ook om bewustzijn van de culturele, relationele en genderspecifieke factoren. Butters en collega's (2021) wijzen op het belang van motivatie-gebaseerde benaderingen, maar ook op het begrijpen van verschillende dader-typologieën. Deze specifieke 'kennis en expertise' wordt niet benoemd. In de knelpuntenanalyse wordt het belang van systeemgericht en gendersensitief werken al belicht (zie ook hiervoor, paragraaf 2.3.2). Daar kan cultuursensitief werken aan toegevoegd worden. Daarnaast omschrijven Dijkstra en Tan (2020) de kennis over geweldspatronen als een aandachtspunt (p. 32). Het is niet duidelijk of trainers geselecteerd worden op hun kennis over partnergeweld en op welke manier er in de basisopleiding en/of specifieke BORG opleiding aandacht is voor partnergeweld, typologieën van plegers en geweldspatronen.

Het derde kenmerk van begeleiders die bevorderlijk zijn voor het succes van de training, is de gender van de begeleider. Een vrouwelijke begeleider wordt vaak als nuttig beschouwd omdat zij een andere, meer empathische en genuanceerde kijk biedt. Deelnemers geven echter overwegend de voorkeur aan gemengde opzet (man en vrouw), omdat dit een evenwichtige discussie en positieve rolmodellen biedt. Zoals hierboven reeds beschreven (paragraaf 2.3.1) wordt in de beschrijving van de opzet van de interventie niet vermeld of er voorkeur is voor één of twee trainers, laat staan dat er voorkeur is voor geslacht.

Het vierde en laatste kenmerk dat Morrison en collega's (2019a) identificeerden, is de balans tussen ondersteuning en confrontatie. Ook dit kenmerk is deels besloten in de eerste criteria (kan omgaan met justitiabelen en hun leefwereld). Uit de effectmeting werd over een aantal trainers negatief geoordeeld, waarbij voor één respondent van mening was dat de trainer te dwingend en veeleisend was (Beijersbergen & Piersma, 2022, p.72). Mar zowel de knelpuntenanalyse als de effectmeting laten zien dat deelnemers over het algemeen positief zijn over de trainers van de BORG-training. De 'dubbelrol' van trainer en toezichthouder zou echter kunnen leiden tot een disbalans tussen ondersteuning en confrontatie (zie ook paragraaf 2.3.1).

- ➔ **Advies:** Neem ervaring met systeemgericht werken en gender- en cultuursensitief werken op als extra criteria.
- ➔ **Advies:** Neem kennis over partnergeweld, type plegers en geweldspatronen op als extra criteria, of geef dit een plek in de basis en/of specifieke BORG opleiding.
- ➔ **Advies:** Stel vast of de aanwezigheid van één of twee trainers wenselijk is. Stel vast of er bij de trainers voorkeur is voor een man, vrouw of een gemengde opzet (man en vrouw).

- ➔ **Advies:** Heb aandacht voor de mogelijke dubbelrol van trainer en toezichthouder. Maak een keuze of dit wenselijk is, waarbij ook gekeken wordt naar het risico op disbalans tussen ondersteuning en confrontatie.

3.4 Kwaliteitsbewaking

In de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017, p.16) wordt de kwaliteitsbewaking als volgt geïntroduceerd:

Voor de toetsing van de programma-integriteit, de coaching van de trainers en de opzet van intervisie voor trainers is een kwaliteitsprotocol opgesteld. Dit protocol is ter advies aan het 3RO management voorgelegd. Er zijn definitieve normafspraken gemaakt over de kwaliteitsbewaking van de training en trainers. Het kwaliteitsprotocol gaat uit van het best werkzame minimum². Deze minimale variant wordt nader aangevuld in de regio's: door de trainer en zijn manager op basis van de ontwikkelbehoeften en leervragen van de trainer. Deze manier van werken sluit aan bij de bedrijfscultuur van de reclassering, waarbij de professional de verantwoordelijkheid neemt voor zijn professionele ontwikkeling en daarover met zijn manager resultaatafspraken opstelt.

Na deze inleiding volgt een omschrijving van de toetsing van de programma-integriteit, coaching van en intervisie voor de trainers en afspraken rondom registratie en evaluatie. Deze omschrijving is helder en wordt door de Erkenningcommissie als positief beoordeeld. Toch worden er in zowel de knelpuntenanalyse als de effectmeting knelpunten geconstateerd bij de opzet en uitvoering van de kwaliteitsbewaking van BORG.

Is de programma-integriteit voldoende?

In de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017) is beschreven dat voor de toetsing van de programma-integriteit wordt gekeken naar de mate waarop de trainers zes werkzame elementen toepassen (er wordt gesproken over vijf elementen, maar er worden zes opgesomd), te weten: (1) Cognitieve gedragstraining, (2) Motivational Interviewing, (3) Uitwerken van het ruziescenario, (4), Vergroten van het probleemoplossend denken, (5) Nemen van een time-out, (6) Uitdagen tot zelfreflectie. Daarvoor moeten trainers aan het einde van iedere training registreren hoeveel werkzame elementen zij hebben toegepast en hoe ze deze hebben uitgevoerd. Deze registraties zijn de basis voor een 'algemene maat' voor modelgetrouwheid, waarbij de trainer een score van hoger dan 60% moet hebben. In de paragraaf 'registratie en evaluatie' (zie hierna) wordt echter vermeld: 'De registratie van de programma-integriteit dient nog te worden opgezet en wordt dan ook geautomatiseerd' (p.17). Het is niet duidelijk of dit in de tussentijd gebeurd is. Er wordt in ieder geval zowel in de knelpuntenanalyse uit 2020 als de effectmeting uit 2022 nog geen melding van gemaakt.

Dijkstra en Tan (2020) spreken in hun rapportage op twee verschillende plekken over 'programma-integriteit'. Allereerst stellen ze vast dat de programma materialen zeer gestructureerd zijn en weinig invulling geven voor de trainer om van af te wijken. Zoals hiervoor genoemd verbinden de onderzoekers dit aan de aanname dat de programma-integriteit voldoende is. Ook voegen ze toe dat ze 'gebaseerd op de beperkte informatie die we hebben uit de groepsgesprekken, de indruk [krijgen] dat de trainers het programma uitvoeren zoals bedoeld.' (p.23). Vervolgens beschrijven ze in de paragraaf 'Programma integriteit onvoldoende' dat uit de aanvullende expertmeeting juist zorgen werden geuit over de programma integriteit (p.31). Deze zorgen zijn gerelateerd aan de kritiek op de geformuleerde doelstelling en doelgroep: wanneer het doel en de doelgroep niet helder zijn geformuleerd, is dat een risico op de programma-integriteit.

² Dit wordt in de voetnoot als volgt omschreven: "Met 'best werkzame minimum' worden de zaken genoemd die minimaal nodig zijn om BORG kwalitatief goed uit te voeren. In het verleden waren de indirecte kosten van een training vele malen hoger dan de directe kosten, waardoor de gedragsinterventies niet rendabel waren. Het gevolg was dat de regio's ze niet meer uit wilden voeren. Met het nieuwe kwaliteitsprotocol houden we de indirecte kosten in bedwang door de intensieve coaching van voorheen, te vervangen door een lichtere toetsing van programma-integriteit." (Henskens, 2017, p.16)

In de effectmeting wordt de programma-integriteit verbonden aan de implementatie van BORG en meer specifiek dat er in de uitvoering van de BORG-training verschillen zijn tussen regio's en trainers (zie ook paragraaf 3.6 'implementatie'). Waarna de onderzoekers toelichten dat 'deze verschillen voor een deel [lijken] voort te komen uit een gebrek aan landelijke afstemming en intervisie voor de BORG-trainers. Dergelijke verschillen komen de programma-integriteit van de BORG-training niet ten goede.' (Beijersbergen & Piersma, 2022, p.15)

Programma-integriteit is een multidimensioneel concept. Het gaat zowel om de vraag of het programma wordt uitgevoerd zoals voorgeschreven (bijvoorbeeld in duur en frequentie van de bijeenkomsten), als de vraag in hoeverre de inhoud wordt uitgevoerd zoals bedoeld, als de vraag in welke mate de deelnemers actief betrokken zijn en de vraag in welke mate de trainers technieken uit het programma toepassen (zie ook Helmond, Brugman & Overbeek, 2014). In de methodebeschrijving ligt de focus op het laatste aspect, terwijl in de knelpuntenanalyses en effectmeting dit aspect niet wordt belicht.

Het uitvoeren van observaties wordt gezien als de gouden standaard voor het meten van programma-integriteit. Ook omdat trainers vaak een iets positiever beeld schetsen. (zie ook Helmond, Brugman & Overbeek, 2014, verwijzend naar Perepletchikova, 2011). Zowel in de methodiekbeschrijving als in de knelpuntenanalyse en effectmeting wordt deze methode niet ingezet, maar wordt gebruik gemaakt van zelfrapportages en interviews.

- ➔ **Advies:** Het is aan te bevelen om in de methodiekbeschrijving en de evaluatie dezelfde aspecten van programma-integriteit te belichten. Nog beter is om alle aspecten van programma-integriteit in kaart te brengen.
- ➔ **Advies:** Het is aan te bevelen om observaties van trainingen uit te voeren voor het meten van programma integriteit.

Is de coaching van en intervisie voor de trainers voldoende?

In de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017) is beschreven dat het Landelijke Faciliteit Interventie Team (FIT) halverwege 2016 is opgeheven, waarna regio's zelf verantwoordelijk zijn geworden voor 'realisatie, kwaliteitsborging en het financiële resultaat van de gedragsinterventies'. In de regio's worden intervisiebijeenkomsten opgezet voor trainers, waarbij de opzet vrij is en afgestemd kan worden op (actuele) behoefte van de trainers. Op landelijk niveau is er het 3RO opleidingshuis. Hierin zijn drie interventiespecialisten geplaatst die de taken beheren, coördineren en (mede)-ontwikkelen van justitiële interventies op zich nemen, maar ook de opleiding en coaching van trainers verzorgen, de trainershandleidingen schrijven en soms ook aanschuiven bij de intervisiebijeenkomsten.

In het verlengde van de regionale verschillen en het risico op onvoldoende programma-integriteit, wordt in de effectmeting als aanbeveling gegeven om 'te (blijven) zorgen voor een goede selectie, gedegen opleiding en regelmatige intervisie en nascholing van de BORG-trainers' (Beijersbergen & Piersma, 2022, p.16). In de knelpuntenanalyse wordt in dit kader vooral zicht gegeven op de het gebrek aan 'bottom up theorievorming'. Dijkstra en Tan (2020) stellen vast 'de lerende praktijk is vooral gericht op opleiden, coaching en certificering van trainers: de uitvoering van het programma en hun competenties, maar niet gericht op het inhoudelijk aanscherpen van het programma door feedbackloops en tussentijdse aanpassingen van het programma.' (p.19). Aansluitend waren er een aantal trainers die in interviews aangaven wel behoefte te hebben om te worden betrokken bij de doorontwikkeling van BORG. Tevens uiten Dijkstra en Tan (2020) hun zorgen over het kennisniveau bij de trainers over geweldspatronen. Enerzijds omdat de theoretische onderbouwing nu een losstaand document. Anderzijds omdat er nu specifiek gefocust wordt op 'common couple violence' en trainers hierdoor onvoldoende zicht hebben op andere geweldspatronen (die er toch ook nog in de doelgroep kunnen bestaan).

- ➔ **Advies:** Maak voor de doorontwikkeling gebruik van de huidige praktijkkennis en stel feedbackloops in.

- ➔ **Advies:** Heb aandacht voor de regionale verschillen en overweeg of de intervisie zoals die nu is geregeld de meest geschikte wijze is.
- ➔ **Advies:** Neem in de training, coaching en intervisie ook (de herkenning) van geweldspatronen mee.

Is de registratie en evaluatie voldoende?

In de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017) is beschreven dat het informatiesysteem van de reclassering van elke justitiële interventie op deelnemersniveau de mate waarin de bereikte doelgroep voldoet aan de indicatiecriteria registreert, en op uitvoeringsniveau de programma-integriteit registreert (geoperationaliseerd als 'de mate waarin werkzame elementen op de juiste wijze worden uitgevoerd', p.17). De registraties worden uitgevoerd door adviseurs, toezichthouders, interventiespecialisten en trainers. Zoals hierboven vermeld, diende het registratiesysteem op uitvoeringsniveau (programma-integriteit) nog opgezet en geautomatiseerd te worden en is het niet duidelijk of dit ondertussen is gebeurd

Registratie op deelnemersniveau betreft 'continue dataverzameling in het digitale clientvolgsysteem IRIS van de reclassering'. In de effectmeting is gebruik gemaakt van IRIS. Zij beschrijven dat IRIS informatie bevat over 'de start- en einddatum van de training, het strafrechtelijk kader waarbinnen de training plaatsvond, de aan- en afwezigheid bij de bijeenkomsten, of de training is voltooid of voortijdig beëindigd en het parketnummer van de strafzaak', wat voor de onderzoekers voldoende informatie was om de onderzoeksgroep vast te stellen en cliënten uit te sluiten van de controlegroep (Beijersbergen & Piersma, 2022, p. 34). Zoals eerder vermeld, moesten de onderzoekers daarnaast zelf nog wel twee risicotaxatie instrumenten gebruiken om de criminogene risicofactoren in kaart te brengen (RISc en de QuickScan). Aansluitend is één van de geformuleerde aanbevelingen 'dat het risicotaxatie- of screeningsinstrument dat gebruikt wordt om te bepalen of iemand geschikt is voor de BORG-training geregistreerd wordt in IRIS' (p. 34). Andere aanbevelingen die de onderzoekers geven is om de informatie uit de vragenlijsten van beide partners (voor en na de training) in IRIS te registreren. Meer fundamenteel is het advies dat in IRIS 'van alle reclasseringscliënten geregistreerd [zou] moeten worden of er sprake is van huiselijk geweld, en zo ja, welke vorm (partnermishandeling, kindermishandeling, oudermishandeling of overig) (p.95).'

In de effectmeting zijn ook aanbevelingen geformuleerd over evaluatie van de BORG training. Een eerste aanbeveling is om de BORG 'zo in te richten dat de training gedegen geëvalueerd kan worden' (Beijersbergen & Piersma, 2022, p. 95). De onderzoekers voegen toe dat het nodig is om 'voordat de nieuwe versie van de BORG-training landelijk wordt uitgerold' het van belang is of de training effectief is en daartoe een RCT de beste methodiek is. Hierbij geven de onderzoekers aan dat de huidige registratiesystemen niet voldoende informatie bevatten om het ingestelde doel (vermindering partnergeweld) en de subdoelen (relatiedynamiek, verantwoordelijkheid nemen voor het partnergeweld, in staat zijn tot zelfreflectie en gemotiveerd zijn voor het vervolgtraject) in kaart te brengen en dat het aan te bevelen is om bij de uitvoering van de pilot extra gegevens te verzamelen 'bijvoorbeeld verkregen [kan] worden door beide partners voor, direct na en een jaar na de BORG-training een vragenlijst te laten invullen' (p.95).

Of een RCT 'de beste methodiek' is om uit te voeren voordat de doorontwikkelde BORG landelijk wordt uitgevoerd valt te betwisten. Een theorie gestuurde procesevaluatie, waarin bijvoorbeeld de Theory of Change of Realistic Evaluation wordt ingezet, kan ook zicht geven in programma-integriteit en doelbereik en geeft daarnaast een verdiepend inzicht in de (werking van) geïdentificeerde werkzame mechanismen. Maar ook voor een dergelijke procesevaluatie is het aan te bevelen om op meerdere meetmomenten vragenlijsten te laten invullen door de deelnemer in de (ex-)partner. Hiervoor is de IMPACT Toolkit zeer geschikt (zie ook paragraaf 2.2 'Doel').

- ➔ **Advies:** Geef helderheid over de status van het registratiesysteem op uitvoeringsniveau.
- ➔ **Advies:** Neem de eerder geformuleerde aanbevelingen over. Registreer voor alle reclasseringscliënten of er sprake is van huiselijk geweld en welke vorm (partnergeweld,

kindermishandeling, oudermishandig of overig). Registreer voor de deelnemers van BORG de uitkomsten van het voor BORG gebruikte risicotaxatie- en screeningsinstrument en de informatie uit de vragenlijsten van beide partners.

- ➔ **Advies:** We nemen de aanbeveling over om bij de inrichting van de BORG rekening te houden met monitoring en evaluatie (zie ook voorgaande adviezen). Het is aan te bevelen om gebruik te maken van de IMPACT Toolkit om de kwantitatieve en kwalitatieve informatie te verzamelen die nodig is om inzicht te krijgen in de resultaten en effecten van BORG. Daarbij is het sterk aan te bevelen om dit niet alleen in de pilot, maar als reguliere werkwijze op te nemen in de methodiekbeschrijving.

3.5 Randvoorwaarden

In de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017, p.17) wordt in de paragraaf 'randvoorwaarden' vermeld:

De reclassering draagt zorg voor alle materiële en financiële middelen die nodig zijn om BORG uit te kunnen voeren. De organisatie zorgt er tevens voor dat:

- Voorlichtingsbrochures beschikbaar zijn voor de unitmanagers en trainingscoördinatoren in de regio's, zodat er draagvlak is voor BORG en om de training (snel) uit te voeren;
- Voorlichtingsbrochures beschikbaar zijn voor deelnemers, reclasseringswerkers en externen om hen goed te informeren over de training, de voorwaarden en de procedures;
- De training uitsluitend wordt uitgevoerd door opgeleide, gecertificeerde trainers (licenties van trainers worden vastgelegd, vervaldata worden bijgehouden);
- De continuïteit en aanwezigheid van personeel gewaarborgd blijft;
- De uitvoering van de training wordt gemonitord, waarvoor een systeem van kwaliteitsborging wordt ingezet.

Met BORG heeft de reclassering een aanbod in handen waarmee zij kan ingaan op de vertekende cognities en beperkte communicatieve vaardigheden van plegers van partnergeweld. Omdat reclasseringswerkers binnen de gehele (justitiële) keten actief zijn, is het relatief makkelijk voor hen om, indien nodig, afstemming te zoeken met andere organisaties. Bijvoorbeeld voor doorverwijzing of nazorg, of wanneer bij de selectie al blijkt dat de kandidaat-deelnemer andere begeleiding of behandeling nodig heeft. Samenwerking met ketenorganisaties blijkt van toegevoegde waarde voor de aanpak van partnergeweld (Kroes & Trijsburg, 2006).

Deze omschrijving is door de Erkeningscommissie als positief beoordeeld. Op basis van de systematische literatuurstudie, effectmeting en knelpuntenanalyse zouden er echter nog een aantal randvoorwaarden aan toegevoegd kunnen worden.

Zoals hierboven al beschreven, komt uit het literatuuronderzoek naar voren dat de locatie (veiligheid en bereikbaarheid) en het tijdstip ook belangrijke randvoorwaarden zijn. Dit wordt bevestigd in de effectmeting. Zo kwam uit de interviews met deelnemers naar voren dat 'tijdstip, tijdsinvestering en reiskosten' belangrijke factoren waren in de mate van tevredenheid en deelname. Sommige respondenten moesten bijvoorbeeld van ver reizen en anderen namen vakantiedagen op om mee te kunnen doen. De onderzoekers noemen daarnaast nog een viertal organisatorische aspecten van de BORG training die de tevredenheid van de deelnemers bepalen. Het eerste aspect betreft 'groep versus individueel'. Zoals eerder besproken zitten aan beide versies voor- en nadelen en is het soms ook afhankelijk van de deelnemer welke vorm het beste past. Het tweede aspect is 'groepsomvang', die moet niet te klein maar ook niet te groot zijn. Het derde aspect zijn de individuele gesprekken bij de start, tussentijds evaluatie en eindevaluatie. Die hadden niet altijd plaatsgevonden en werden wisselend ontvangen. Het vierde aspect heeft betrekking op de snelheid waarop de BORG kan starten na aanhouding van het partnergeweld. Hier lijken in de praktijk verschillen in te zijn (zie ook hierna 3.6 'implementatie'). Sommige deelnemers

waren vervolgens van mening dat de training 'te snel' van start was gegaan, anderen vonden het 'te laat'. Eén van de aanbevelingen die de onderzoekers doen, is om te verkennen of het mogelijk is om daders binnen één of twee maanden na aanhouding te laten starten met de training.

- ➔ **Advies:** Onderzoek op welk moment de training geschikt is om in te zetten (één of twee maanden na aanhouding).
- ➔ **Advies:** Ga in gesprek met de doelgroep om te bepalen welke (randvoorwaardelijke) drempels weggehaald kunnen worden. Denk hierbij aan: tijdstip, locatie e.d.

3.6 Implementatie

In de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017, pp.17-18) wordt in de paragraaf 'implementatie' het volgende vermeld:

Voor de implementatie van BORG wordt de managementhandleiding gevolgd, die voor betrokken werkers in de regio's is geschreven. Hierin staan o.a. de training, de functiewaardering van de programmamedewerkers, de selectie van deelnemers en de voorwaarden om BORG te kunnen uitvoeren, beschreven.

De regionale portefeuillehouders zorgen ervoor dat de algemene richtlijnen in het kwaliteitsprotocol (zie boven) worden uitgewerkt in concrete regionale afspraken. Ze zijn verantwoordelijk voor een goede uitvoering van BORG in hun regio en voor een positief financieel resultaat. Ook zorgen zij ervoor dat BORG aansluit bij de hoofdproducten Advies en Toezicht van de reclassering.

De trainingscoördinatoren in de regio zijn de uitvoerders: zij plannen de trainingen, reserveren de trainingsruimtes, regelen de beveiliging, plannen de trainers in op de training en plannen de startgesprekken. Ook zijn zij het aanspreekpunt voor allerlei vragen. De trainers geven de training BORG en verzorgen de registratie. Voor meer informatie verwijzen we naar de Managementhandleiding.

In deze omschrijving wordt de managementhandleiding als primaire bron genoemd. Er wordt geen samenvatting gegeven van de stappen die men dient te doorlopen. In desbetreffende managementhandleiding wordt geschreven (Dijkstra, Tan en Brouwer, 2022). Wanneer we dit document kritisch bekijken, zien we dat managementhandleiding nu enkel een beschrijving van de uitvoering van de BORG en er niet beschreven op welke wijze deze geïmplementeerd dient te worden. Daarbij dient aangevuld te worden dat de managementhandleiding geen aandacht besteedt aan de lokale varianten, die er volgens Dijkstra en Tan (2020) wel zijn. Ze concluderen 'de frequentie en de wijze waarin de BORG wordt uitgevoerd verschilt sterk per locatie' en stellen vast dat er drie varianten lijken te bestaan: 1) de BORG draait continu carrousel; 2) de BORG start steeds met een nieuwe training als er voldoende deelnemers zijn; of 3) de BORG wordt zowel individueel als in een groepsvariant aangeboden. Een vierde variant die ze daar nog aan toevoegen is 4) de BORG draait helemaal niet in de regio. (p.25) Daarbij merken Dijkstra en Tan een landelijk overzicht van deze varianten ontbreekt.

In de rapportage over de systematische literatuurstudie (Bouma, Van den Akker, Hirschmann & Janssen, 2025) wordt aanbevolen om bij de doorontwikkeling van de BORG proactief in te spelen op de (operationele) uitdagingen bij het implementeren van de interventie en ten behoeve van een meer geïntegreerde aanpak van huiselijk geweld ten minste in te zetten op (het verbeteren van) samenwerking met netwerkpartners.

- **Advies:** Wijd een hoofdstuk in de managementhandleiding aan de implementatie van de BORG. Heb hierin aandacht voor de (operationele) uitdagingen bij het implementeren van de interventie en voor de (noodzakelijk) samenwerking met netwerkpartners.
- **Advies:** Kies of (en zo ja, welke) ruimte er is voor lokale varianten en beschrijf deze keuze.

3.7 Kosten

In de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017, p. 18) is het volgende vermeld over de kosten van de interventie: geeft de volgende omschrijving van de opzet van BORG:

De kostprijs van BORG voor 2017 is door de 3RO directie vastgesteld. De reclassering beschouwt dit als een interne aangelegenheid die los staat van de inhoudelijke verantwoording van het programma. Wel kan inzage worden gegeven in de urenberekening van BORG. De training wordt extramuraal gegeven door twee trainers, met maximaal 12 deelnemers. Het betreft carrouseltrainingen. Voor de uitvoering van BORG is uitgegaan van een tijdsinvestering van 138,2 uur voor 2 trainers, uitgaande van 8 afgeronde trainingen.

Na deze omschrijving volgt een tabel waarin de tijdsinvestering in uren is opgenomen. Met andere woorden worden de gevraagde personele en materiele kosten (en of de kosten eenmalig of structureel zijn) niet expliciet genoemd.

In het Eindoordeel van de Erkenningcommissie (2017) wordt deze omschrijving als onvoldoende beschouwd. Zij schrijven hier over (p.4): 'De commissie heeft moeite met het feit dat er bij de kosten alleen iets gezegd wordt over de tijdsbesteding in uren, en dat de reclassering dit als een interne aangelegenheid beschouwt. Ze vraagt zich af waarom er bijvoorbeeld geen inzicht wordt gegeven in de kosten voor het volgen van de basisopleiding Kernvaardigheden en de specifieke BORG-opleiding, alsmede in materiaalkosten. Wanneer er meerdere interventies beschikbaar zijn voor hetzelfde probleem, willen inkopers graag weten welke interventie een slimme investering is. Er wordt nu onvoldoende informatie gegeven om die afweging te kunnen maken. Het blijft onduidelijk of de doelen binnen de randvoorwaarden gehaald kunnen worden.'

- ➔ **Advies:** Geef inzicht in de kostprijs van de training. Neem hierin personele kosten en materiele kosten mee, en geef aanvullend inzicht in de kosten voor het volgen van de basisopleiding en specifieke BORG-opleiding.
- ➔ **Advies:** Geef, indien mogelijk, een overzicht van de kosten van vergelijkbare interventies.

4 Onderbouwing

In het 'Werkblad Erkeningscommissie' wordt onder 'Onderbouwing' gevraagd om een omschrijving te geven van 'Vraagstuk of probleem', 'Factoren van invloed', 'Aan te pakken factoren' en 'Verantwoording'. De Erkeningscommissie beoordeelde de onderbouwing in 2017 als onvoldoende en stelde in een concluderende zin vast dat 'een integrale theoretische onderbouwing grotendeels ontbreekt' (p.4).

Veel van de kritiek is gerelateerd aan de kritiek die in voorgaande hoofdstukken al besproken zijn. Ook zijn in de voorgaande hoofdstukken al adviezen opgenomen voor het verbeteren van de theoretische onderbouwing. Tevens is het op dit moment nog niet mogelijk om gedetailleerde adviezen te geven omdat veel onderdelen van de BORG aanpassing verdienen. Het gaat dan zowel om doel, doelgroep als aanpak.

Om die reden geven we in dit hoofdstuk slechts een korte reflectie op de theoretische onderbouwing zoals deze is beschreven in de meest recente methodiekbeschrijving (Henskens, 2017), waarna overstijgende adviezen volgen (die grotendeels overeenkomen met eerder geformuleerde adviezen).

4.1 Vraagstuk of probleem

In de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017) wordt onder de paragraaf 'probleem' en omschrijving gegeven van de aard, ernst, spreiding en gevolgen. De Erkeningscommissie heeft beoordeeld dat deze omschrijving onvoldoende is. Hierbij merken ze het volgende op 'Gezien de beperkte aandacht voor de interactie-aspect bestaat er in de commissie twijfel over de doelmatigheid van de training' en 'het is de vraag of de onderbouwing, waarin de focus ligt op een zware doelgroep, past bij een doelgroep van wie het recidiverisico als laag tot matig wordt ingeschat'. Om hieraan toe te voegen: 'het lijkt niet om daders van structureel partnergeweld te gaan en situationele factoren, naast partnerfactoren, krijgen daarom mogelijk (te) weinig aandacht'. Deze kritiek komt overeen met de kritiek die de Erkeningscommissie gaf op de omschrijving van de doelgroep. Een aanscherping van 'doelgroep' (op basis van de adviezen die in paragraaf 2.1 zijn gegeven) zal vermoedelijk veel ruis en onduidelijkheid bij de Erkeningscommissie wegnemen. Aanvullend zijn er nog een tweetal algemene adviezen te geven:

- ➔ **Advies:** Het is aan te bevelen de paragraaf te starten met een meer gedetailleerde beschrijving van de doelgroep 'pleger van partnergeweld'. Daarvoor kan gebruik gemaakt worden van hoofdstuk 3 van de systematische literatuurstudie ('Wie is de doelgroep?')
- ➔ **Advies:** Actualiseer de beschrijving over de ernst, spreiding en gevolgen van partnergeweld. Gebruik hiervoor de meest recente Prevalentiemonitor en EIGE-rapportage (waarin onder andere ook een nieuwe bereiking is gemaakt over de kosten van huiselijk geweld).

4.2 Factoren van invloed

In de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017) wordt onder de paragraaf 'oorzaken' een lijst gegeven met factoren die van invloed zijn op het risico van partnergeweld. Deze omschrijving is door de Erkeningscommissie in 2017 als onvoldoende beoordeeld. Er wordt door de commissie vervolgens een specifieke opmerking gemaakt over 'trauma'. Namelijk: 'trauma is als een statische risicofactor beschreven, terwijl juist de behandeling van trauma/ptss en/of psychische stoornissen cruciaal kan zijn voor de afname van geweld. Het was beter geweest als dit benoemd zou zijn, maar tegelijkertijd was toegelicht dat de focus van het huidige programma anders is.' (p.4) Maar op het einde volgt nog een opmerking die vermoedelijk gerelateerd is aan de kritiek op deze paragraaf. Namelijk: 'Tot slot is opgemerkt dat er tal van mogelijke oorzaken worden beschreven die tezamen input voor de interventie leveren. Echter een integrale theoretische onderbouwing ontbreekt grotendeels.'

Dit laatste kritiekpunt kunnen we begrijpen. Er is inderdaad een tal van factoren genoemd, maar het is niet duidelijk op welk niveau de factoren zich afspelen, en hoe ze zich tot elkaar verhouden. Ook zijn een aantal risicofactoren niet volledig zijn beschreven (het verband tussen financiële afhankelijkheid is partnergeweld is bijvoorbeeld zeer complex, zie Bouma et al., 2020, Bouma 2021a; Bouma, 2021b; Bouma, 2023).

Daarnaast valt op dat de factoren niet altijd specifiek gericht zijn op de pleger: de oorzaken van het gebruik van geweld. Zoals al eerder geconstateerd, wordt in de methodiekbeschrijving nergens gerelateerd aan de criminogene risicofactoren. Hierdoor is er ook geen beschrijving gegeven dat er voor plegers van partnergeweld criminogene risicofactoren zijn die sterker aanwezig zijn of zelfs specifiek voor deze doelgroep gelden. Waardoor onderbouwing voor een 'specifieke' interventie van BORG ontbreekt.

- ➔ **Advies:** Verwijder in de beschrijving van de factoren het onderscheid tussen 'dynamisch' en 'statistisch'. Deel de factoren liever het niveau waarop het zich afspeelt (individu, relatie, maatschappij) en beschrijf hoe de factoren zich tot elkaar verhouden.
- ➔ **Advies:** Introduceer de criminogene risicofactoren, geef aan welke criminogene risicofactoren specifiek of sterker gelden voor plegers van partnergeweld en onderbouw daarmee het belang van de interventie BORG.

4.3 Aan te pakken factoren

In de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017) wordt onder de paragraaf 'aan te pakken factoren' een beschrijving van welke factoren BORG aanpakt. Dat zijn bewustwording, denkpatronen, communicatiestijl en vaardigheden. Hoewel de Erkeningscommissie hier niet echt kritisch op was, kan gesteld worden dat dit hele brede omschrijvingen zijn. Niet specifiek geënt op de doelgroep plegers van partnergeweld. Ook ontbreekt de link met de voorgaande paragraaf. Want welke van de risicofactoren neem je hiermee (deels) weg (en welke niet?)? En op welke beschermende factoren zet je hiermee extra in? Daarnaast ontbreken hier de criminogene behoeften.

- ➔ **Advies:** Koppel de aan te pakken factoren aan de risicofactoren. Die dit bij voorkeur door gebruik te maken van het RNR-model door de aan de criminogene risicofactoren gerelateerde criminogene behoeften te beschrijven en te onderbouwen welke factoren wel of geen onderdeel zijn van de interventie BORG.

4.4 Verantwoording

De paragraaf 'verantwoording' van de methodiekbeschrijving (Henskens, 2017) start met een schematische weergave hoe de werkzame elementen vertaald worden naar oefeningen/onderdeel en (in zijn geheel) bijdragen aan de programmadoelen. Bij het zien van het schema wordt duidelijk dat er in de verantwoording een paar elementen missen. Het wordt bijvoorbeeld nergens beschreven waarom de ingestelde programmadoelen zouden gaan leiden tot afname van partnergeweld. En, of inzet op deze programmadoelen een voldoende voorwaarde is om afname van partnergeweld te bewerkstelligen, of dat daarnaast nog andere interventies nodig zijn.

Daarnaast valt op dat er een lijst aan 'werkzame elementen' wordt gegeven, maar het feitelijk gaat om 'methodes' en 'methodieken'. Elk 'werkzaam element' wordt vervolgens onderbouwt, maar een beschrijving hoe deze elementen met elkaar samenhangen (en elkaar mogelijk versterken) ontbreekt.

- ➔ **Advies:** Geef een helder en onderbouwde beschrijving van de aanpak van BORG. Zoals eerder aanbevolen is een 'geïntegreerde aanpak' gewenst.
- ➔ **Advies:** Geef daarna een overzicht van methodes en methodieken die worden ingezet en hoe deze zich tot elkaar verhouden. Geef niet alleen een onderbouwing in de keuze van deze methodes en methodieken, maar ook vooral in de combinatie ervan.

Literatuurlijst

- 3RO (2016). Factsheet BORG training partnergeweld: Informatie voor ketenpartners. Utrecht: 3RO.
- Andrews, D. A., & Bonta, J. (2017). *The psychology of criminal conduct* (6th ed.). Routledge.
- Andrews, D. A., & Bonta, J. (2024). *The psychology of criminal conduct* (7th ed.). Routledge.
- Askeland, I. R., & Heir, T. (2014). Psychiatric disorders among men voluntarily in treatment for violent behaviour: a cross-sectional study. *BMJ Open*, 4(4), e004485. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2013-004485>
- Askeland, I. R., Lomo, B., Rakil, M., Isdal, P., & Abbass, A., A. (2022). Alternative to Violence, a Violence-Focused Psychotherapy for Men Using Violence Against Their Female Partner. *Handbook of Interpersonal Violence and Abuse Across the Lifespan: A Project of the National Partnership to End Interpersonal Violence Across the Lifespan (NPEIV)*, 3445-3470. https://doi.org/10.1007/978-3-319-89999-2_297
- Babcock JC, Green CE, Robie C. Does batterers' treatment work? A meta-analytic review of domestic violence treatment. *Clin Psychol Rev*. (2004 Jan;23(8):1023-53. doi: 10.1016/j.cpr.2002.07.001.
- Beijersbergen, K., & Piersma, T. (2022). *De effectiviteit van de BORG-training. Een vergelijkend recidiveonderzoek onder daders van partnergeweld*. Cahier 2022-9, WODC.
- Bonta, J., & Andrews, D.A. (2016). *The Psychology of Criminal Conduct* (6th ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315677187>
- Bonta, J., Law, M., & Hanson, K. (2000). *A meta-analytic review of the predictors of adult offender recidivism: What works!* Public Safety Canada.
- Bosker, J. & van Kuijeren, M. (2009). Gebruikershandleiding QuickScan versie 2.0. Utrecht: 3RO.
- Bouchard, J., Wong, J. S., & Arias, E., A. (2021). Pathways to engagement: An exploratory qualitative analysis of factors that facilitate men's engagement in IPV intervention programs. *Violence Against Women*, 27(14), 2642-2663. <https://doi.org/10.1177/1077801220981144>
- Bouma, S. (2021a). Economisch zelfstandig en (niet) beschermd tegen partnergeweld. Hoe het complexe verband tussen economische zelfstandigheid en partnergeweld de noodzaak van gendersensitief beleid onderstreept. *Tijdschrift voor Genderstudies*, 24(2), 109-126.
- Bouma, S. (2021b). "Als je werkt, dan kun je echt leven". *Inzicht in de waarde van werk voor slachtoffers van partnergeweld*. Atria, kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis.
- Bouma, S. (2023). *Werk als oplossing? Narratieven over de waarde van werk ter preventie van en herstel na partnergeweld*. Universiteit van Amsterdam.
- Bouma, S., Berry, D. & Romkens, R. (2020). *Financiële (on)afhankelijkheid van de vrouw en partnergeweld: wat is het verband?* Atria, kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis.
- Bouma, S., Van den Akker, G., Hirschman, D., & Janssen, J. (2025). *Plegerinterventies partnergeweld: Een systematische literatuurstudie naar de effecten en werkzame mechanismen*. Centre of Expertise Veiligheid & Veerkracht – Avans Hogeschool.
- Bradley, R. P., & Gottman, J. M. (2012). Reducing intimate partner violence through communication skills training. *Journal of Family Psychology*, 26(4), 518-528.
- Brassard, A., Belzile, M., Dugal, C., Gehl, K., Savard, C., Daspe, M., Peloquin, K., Godbout, N., Arias, E., A. (2021). Predictors of discontinuation from individual treatment in men perpetrators of intimate partner violence. *Partner Abuse*, 12(3), 295-316. <https://doi.org/10.1891/PA-2020-0042>
- Butters, R. P., Droubay, B. A., Seawright, J. L., Tollefson, D. R., Lundahl, B., Whitaker, L., & Alexander, P. C., A. (2021). Intimate partner violence perpetrator treatment: Tailoring interventions to individual needs. *Clinical Social Work Journal*, 49(3), 391-404. <https://doi.org/10.1007/s10615-020-00763-y>
- Buyse, W. (2018). Behoeftelinventarisatie BORG (intern document)
- Cafferky, B. M., Mendez, M., Anderson, J. R., & Stith, S. M. (2018). Substance use and intimate partner violence: A meta-analytic review. *Psychology of Violence*, 8(1), 110-131.

- Cafferky, B. M., Mendez, M., Anderson, J. R., & Stith, S. M. (2018). Substance use and intimate partner violence: A meta-analytic review. *Psychology of Violence*, 8(1), 110–131. <https://doi.org/10.1037/vio0000074>
- Castelló, Pauncz & McKenzie, 2021
- Council of Europe. (2011). *Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*. Council of Europe Treaty Series - No. 210. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210>
- De Ruiter, C. (2009). Brief Spousal Assault Form for the Evaluation of Risk (B-SAFER). Nederlandse geautoriseerde vertaling. Utrecht: C. de Ruiter.
- Dijkstra, M., & Tan, R. (2020). *Knelpuntenanalyse van de BORG-interventie*. Bureau Dijkstra.
- Derksen, E., Kennis, M., Kloosterman, R., Moons, E., & Peters, V. (2024). *Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend gedrag 2024*. CBS/WODC.
- Dobash, R. E., & Dobash, R. P. (2000). *Women, violence and social change*. Routledge.
- Drijfhout, R., & Westerveld, N. (2024). *De dynamiek van huiselijk geweld in beeld*. Augeo Foundation en Movisie.
- Dutton, D. G. (2006). *Rethinking domestic violence*. UBC Press.
- Dutton, D. G., & Corvo, K. (2006). Transforming a flawed policy: A call to revive psychology and science in domestic violence research and practice. *Aggression and Violent Behavior*, 11(5), 457-483.
- Eckhardt, C. I., Murphy, C. M., Black, D., & Suhr, L. (2013). Interventions for perpetrators of intimate partner violence. *Clinical Psychology Review*, 33(8), 850-864.
- Eckhardt, C., Holtzworth-Munroe, A., Norlander, B., Sibley, A., & Cahill, M. (2008). Readiness to Change, Partner Violence Subtypes, and Treatment Outcomes Among Men in Treatment for Partner Assault. *Violence And Victims*, 23(4), 446–475. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.23.4.446>
- Erkenningscommissie Justitiële Interventies (2017). *Eindoordeel Erkenningscommissie*
- Gondolf, E. W. (2004). Evaluating batterer counseling programs: A difficult task showing some effects and implications. *Aggression and Violent Behavior*, 9(6), 605–631. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2003.06.001>
- Gondolf, E. W. (2012). *The future of batterer programs: Reassessing evidence-based practice*. UPNE.
- Hein, A., Winkelbach, S., Martens, B., Wilken, O., Eichelberg, M., Spehr, J., Gietzelt, M., Wolf, K., Büsching, F., Hülsken-Giesler, M., Meis, M., & Okken, P. (2010). Monitoring systems for the support of home care. *Informatics For Health And Social Care*, 35(3–4), 157–176. <https://doi.org/10.3109/17538157.2010.528637>
- Heise, L. L., & Kotsadam, A. (2015). Cross-national and multilevel correlates of partner violence. *The Lancet Global Health*, 3(6), e332-e340.
- Helmond, P., Overbeek, G., & Brugman, D. (2014). A multiaspect program integrity assessment of the cognitive-behavioral program EQUIP for incarcerated offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 58(10), 1186–1204. <https://doi.org/10.1177/0306624X13494171>
- Henskens, R. (2017). *BORG: Werkblad beschrijving interventie*. Utrecht: 3RO.
- Henskens, R., Wondergem, B., Mooij, J., Zon, Ch. van & Schoutens, L. 'Vergeet Mij Niet'. Hoe ruziende ouders in een virtuele omgeving de emoties van plegers van partnergeweld beïnvloeden. In *Proces* 2018 (97) 2, p. 86-97.
- Hester, M. (2009) *Who Does What to Whom? Gender and Domestic Violence Perpetrators*, Bristol: University of Bristol in association with the Northern Rock Foundation
- Hester, M., Donovan, C., & Fahmy, E. (2010). Feminist epistemology and the politics of method: surveying same sex domestic violence. *International journal of social research methodology*, 13(3), 251-263. <https://doi.org/10.1080/13645579.2010.482260>
- Johnson, M. P. (2006). Conflict and control: Gender symmetry and asymmetry in domestic violence. *Violence Against Women*, 12(11), 1003-1018.
- Johnson, M. P. (2006). Conflict and Control: Gender Symmetry and Asymmetry in Domestic Violence. *Violence Against Women*, 12(11), 1003–1018. <https://doi.org/10.1177/1077801206293328>

- Johnson, M.P. (1995). Patriarchal terrorism and common couple violence – Two forms of violence against women. *Journal of Marriage and the Family*, 57(2), 283-294.
- Justitiële Interventies: Interventie BORG*. Intern document.
- Langhinrichsen-Rohling, J., Selwyn, C., Lathan, E., Schneider, M., & Abramsky, T., W. (2022). The US mental health care system's response to intimate partner violence: A call to action. *Handbook of Interpersonal Violence and Abuse Across the Lifespan: A Project of the National Partnership to End Interpersonal Violence Across the Lifespan (NPEIV)*, , 3175-3200. https://doi.org/10.1007/978-3-319-89999-2_140
- Lawson, D. M., Kellam, M., Quinn, J., & Malnar, S. G. (2012). Integrated cognitive-behavioral and psychodynamic psychotherapy for intimate partner violent men. *Psychotherapy*, 49(2), 190-201. <https://doi.org/10.1037/a0028255>
- Lünnemann, K. D., & Drost, L. (2012). *Training Partnergeweld BORG. Theoretische onderbouwing*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Marmarosh, C. L. (2019). Introduction: Attachment in Group Psychotherapy: Bridging Theories, Research, and Clinical Techniques. In *Routledge eBooks* (pp. 1-3). <https://doi.org/10.4324/9781351010818-1>
- McGinn, T., McColgan, M., Daly, M., Taylor, B., & Akoensi, T. D., K. (2019). Participants' views about the survivor contact element of IPV perpetrator programs: A preliminary study. *Violence and Victims*, 34(6), 889-909. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.VV-D-17-00150>
- McGinn, T., Taylor, B., McColgan, M., & Akoensi, T. D., K. (2019). A qualitative study of the perspectives of domestic violence survivors on behavior change programs with perpetrators. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(17), NP9364-NP9390. <https://doi.org/10.1177/0886260519855663>
- Morrison, P. K., Cluss, P. A., Hawker, L., Miller, E., George, D., Bicehouse, T., Fleming, R., Chang, J. C., & Aaron, S. M., B. (2019a). Male IPV perpetrators' perspectives on facilitation of batterer intervention program: Results from a 2-year study. *Partner Abuse*, 10(4), 483-506. <https://doi.org/10.1891/1946-6560.10.4.483>
- Morrison, P. K., Goodkind, S., Holland, C. L., Cluss, P. A., Miller, E., George, D., Fleming, R., Chang, J. C., & Aguirre, R., L. (2021a). Key components of the batterer intervention program process: An analysis of observational data from two community-based BIPs. *Violence Against Women*, 27(14), 2617-2641. <https://doi.org/10.1177/1077801220975505>
- Murphy, C. M., & Baxter, V. A. (1997). Motivating batterers to change in the treatment context. *Journal of Interpersonal Violence*, 12(4), 607-619. <https://doi.org/10.1177/088626097012004009>
- Murphy, C. M., & Eckhardt, C. I. (2005). *Treating the abusive partner: An individualized cognitive-behavioral approach*. The Guilford Press.
- Murphy, C. M., Richards, T. N., & Alexander, P. C., M. (2022). The efficacy of psychosocial interventions for partner violent individuals. *Handbook of Interpersonal Violence and Abuse Across the Lifespan: A Project of the National Partnership to End Interpersonal Violence Across the Lifespan (NPEIV)*, , 3417-3444. https://doi.org/10.1007/978-3-319-89999-2_135
- Pearson, D. A. S., Steward, C. D., Ford, A. K., & Akoensi, T. D., K. (2022). Client retention in community treatment: Completer and noncompleter experiences of an individualized, needs-based partner abuse intervention program. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(7), NP5367-NP5393. <https://doi.org/10.1177/0886260520907356>
- Perepletchikova, F. (2011). On the topic of treatment integrity. *Clinical Psychology Science And Practice*, 18(2), 148-153. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2850.2011.01246.x>
- Pultrum, T. (2025). *Justitiële interventies: wat werkt*. Movisie, Nederlands Jeugdinstituut, Trimbos-Instituut.
- Rosendahl, J., Alldredge, C. T., Burlingame, G. M., & Strauss, B. (2021). Recent developments in group psychotherapy research. *American Journal Of Psychotherapy*, 74(2), 52-59. <https://doi.org/10.1176/appi.psychotherapy.20200031>

- Rothman, E. F., Hathaway, J., Stidsen, A., & De Vries, H. F. (2007). How employment helps female victims of intimate partner violence: A qualitative study. *Journal Of Occupational Health Psychology*, 12(2), 136–143. <https://doi.org/10.1037/1076-8998.12.2.136>
- Sackett Kerrigan, K. & Mankowski, E.S. (2021). Multiple perspectives on how intimate partner violence surrogate impact panels affect abusive partners. *Violence Against Woman*. DOI: 10.1177/10778012211058221
- Shechtman, Z., & Kiezel, A. (2016). Why do people prefer individual therapy over group therapy? *International Journal of Group Psychotherapy*, 66(4), 571–591.
- Stark, E. (2007). *Coercive control: How men entrap women in personal life*. Oxford University Press.
- Stark, E. (2023). Coercive control. In *Oxford University Press eBooks*. <https://doi.org/10.1093/oso/9780197639986.001.0001>
- Steketee, M., Tierolf, B., Lünemann, K., & Lünemann, M. (2016). Kwestie van lange adem: Kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen? Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Stith, S. M., Smith, D. B., Penn, C. E., Ward, D. B., & Tritt, D. (2004). Intimate partner physical abuse perpetration and victimization risk factors: A meta-analytic review. *Aggression and Violent Behavior*, 10(1), 65–98.
- Thijssen, J., & De Ruiter, C. (2010). Identifying Subtypes of Spousal Assaulters Using the B-SAFER. *Journal Of Interpersonal Violence*, 26(7), 1307–1321. <https://doi.org/10.1177/0886260510369129>
- Travers, A., McDonagh, T., Cunningham, T., Armour, C., Hansen, M., & Akoensi, T. D., K. (2021). The effectiveness of interventions to prevent recidivism in perpetrators of intimate partner violence: A systematic review and meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 84 <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2021.101974>
- Vall Castelló, B., Pauncz, A., & McKenzie, A. (2021). *The WWP EN IMPACT Outcome Monitoring Toolkit*. European Network for the Work with Perpetrators of Domestic Violence. https://www.work-with-perpetrators.eu/fileadmin/wwp/What_you_can_do/Ensure_the_quality_of_your_perpetrator_programme/IMPACT_Outcome_evaluation_toolkit/WWP_ImpactToolkit_A5_publication_we_b.pdf
- Vall, B., Sala-Bubaré, A., Hester, M., & Pauncz, A. (2021). Evaluating the impact of intimate partner violence: A comparison of men in treatment and their (ex-)partners accounts. *International journal of Environmental Research and Public Health*. <https://doi.org/10.3390/ijerph18115859>
- Van Tilburg, C., A., van Dam, A., de Wolf-Jacobs, E., de Ruiter, C., Smeets, T., & Alldredge, C. T., B. (2022). Group cognitive-behavioral therapy in a sample of Dutch intimate partner violence perpetrators: Development of a coding manual for therapist interventions. *International Journal of Group Psychotherapy*, 72(4), 305–330. <https://doi.org/10.1080/00207284.2022.2105702>
- Vieira-Pinto, P., Munoz-Barus, J., Taveira-Gomes, T., Vidal-Alves, M., Magalhaes, T., & Andrews, D. A., Z. (2022). Prosecutorial decision-making regarding offenders' social reintegration programs in intimate partner violence cases. A Portuguese study. *PLoS ONE*, 17(6) <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0269820>
- Whitfield, C. L., Anda, R. F., Dube, S. R., Felitti, V. J., & Chapman, D. P. (2003). Adverse childhood experiences and the risk of depressive disorders in adulthood. *American Journal of Preventive Medicine*, 26(5), 387–397.

